

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У С.А.П. ВОЈВОДИНИ

Година XIX

Април 1970.

Број 4

САДРЖАЈ

Др Ј. Дорошки:

Ст. Слијепчевић:

Д. П. Мишић:

Сл. Бељански:

Др П. Араницки:

М. Ботић:

Савез комуниста и актуелни идејно-политички проблеми адвокатури у самоуправном друштву;

Осврт на национално-политички и државно-правни карактер и значај рада и одлука Српског народног одбора у Новом Саду и Велике народне скупштине Срба, Буњеваца и осталих Словена 1918. год.;

Општа воља и законодавство;

Жртве терориста и накнаде штете;

Утврђивање степена виности код алкохолисаних извршилаца кривичних дела угрожавања јавног саобраћаја;

Колективно осигурање адвоката;

Седница председништва Савеза адвокатских комора;

Некролог;

Из судске праксе;

Службена саопштења.

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У С.А.П. ВОЈВОДИНИ

Година XIX

Април 1970.

Број 4

САВЕЗ КОМУНИСТА И АКТУЕЛНИ ИДЕЈНО-ПОЛИТИЧКИ ПРОБЛЕМИ АДВОКАТУРЕ У САМОУПРАВНОМ ДРУШТВУ — ТЕЗЕ ЗА ДИСКУСИЈУ —

На иницијативу Актива савеза комуниста при Радном одбору адвоката и адвокатских приправника у Новом Саду укључена је у рад Комисије за политички систем ПК СКВ дискусија о неким идејним проблемима адвокатури као друштвене службе у самоуправном друштву. На основу изражених теза групе комуниста (Борјановић, Б. Царић, Попадић) са насловом: „Савез комуниста и идејно-политички проблеми адвокатури у самоуправном друштву“, питање је расправљано на састанку Комисије за политички систем ПК (4. XII 1969. г.) уз учешће састављача теза, Председника управног одбора Адвокатске коморе Војводине и још неких друштвено-политичких радника (посланици, Декан Правног факултета и др.).

Комисија ПК СКВ за политички систем након овог састанка закључила је да се тезе коригују и допуне са мишљењима и ставовима који су изнети на овом састанку те да се тако измењене тезе ставе на дискусију представничким телима друштвено-политичких заједница и извршним органима друштвено-политичких заједница а ради решавања проблематике везане за адвокатуру. После овог састанка одржано је још неколико консултативних састанака (Св. Костић) па су изражене тезе које се овде објављују, као подлога за даљу дискусију.

Уређивачки одбор „Гласника“, објављујући ове тезе са своје стране подстиче дискусију по овим питањима и на страницама „Гласника“. Ово тим пре што се сва ова питања могу повезати са дискусијом о Општем закону о адвокатури и другим видовима правне помоћи као и републичком, односно покрајинском закону о адвокатури.

УРЕДНИШТВО „ГЛАСНИКА“

У оквиру програма рада Комисије за политички систем ПК СКВ а на иницијативу адвоката чланова СК покренута је дискусија о неким идејним проблемима везаним за адвокатуру као друштвену службу. С тим у вези констатовано је да постоји низ нерешених питања која су значајна за јасније одређивање места и улоге адвокатури у нашем друштвено-политичком систему. Ова акција као метод деловања СК представља нов квалитет који, не улазећи у активност друштвених организација, доприноси да се идејно-политички ставови Савеза комуниста реализују уз пуно ангажовање заинтересованих чинилаца.

Покренута дискусија о адвокатури у склопу разматрања идејно-политичких проблема нашег друштвеног развоја истакла је низ идејно-политичких проблема у чијем се решавању морају ангажовати не само адвокати, већ и шире друштвено-политичке снаге, јер то заправо и нису проблеми једне одређене службе и категорије људи. Управо, адвокатура као део система, намеће потребу доношења трајнијих системских решења. Активност Савеза комуниста требало би да се испоји и у сагледавању идејно-политичких проблема и иницирању таквих решења која ће адвокатуру не само уклопити у самоуправни систем него ће јој дати такво место и улогу која ће одговарати нашем даљем демократском развоју, као и јачању друштвене улоге адвокатури и адвоката као значајног фактора самог тог развоја.

Посебно је важно да истакнемо да се са становишта демократских односа на адвокатуру често гледа изоловано а не у склопу нашег друштвено-политичког система.

Адвокатура као друштвена служба није до сада била посебно и шире разматрана у друштвено-политичким организацијама и органима него у склопу правосуђа, а то није омогућавало да се разни идејно-политички проблеми из ове области јасније сагледају, утврде ставови и предложи акција за њихово превазилажење. У општим идејним разматрањима па и у деловању, а тога има и данас, друштвена улога и значај адвокатури доста се лаички оцењује.

Четврти пленум ЦК СКЈ који је одржан 1951. године, исправљајући о месту и улози правосуђа у нашем систему, није се детаљније бавио питањима адвокатури. Тада су покренути само неки проблеми што се одразило и у Закону о адвокатури. Нагомилани идејно-политички проблеми везани за ову друштвену службу говоре о томе да нека питања нису тада ни сагледавана, а даљи развој друштва захтева комплексније сагледавање и одређеније ставове о адвокатури не само због ње саме, него због задовољења одређених друштвених интереса.

Устав СФРЈ у члану 67. признаје адвокатури и положај самосталне друштвене службе. Међутим, ова концепција није развијена и посебно реализована у важећим позитивним прописима и свакодневном третману адвоката и адвокатури. Ни организација адвокатури није доведена у склад са том концепцијом. Зато се налазимо пред сложеним задатком да се у новим про-

писима (Нацрт општег закона о адвокатури, републички односно покрајински закон и Статут Коморе) што доследније формулише и разради уставна концепција адвокатури.

Пре свега, треба признати да још постоје конзервативна схватања која настоје да адвокатуру именују од савремених позитивних кретања у нашој земљи. Поборници оваквих схватања иступају са тезама да је адвокатура друштвена институција ван времена и простора, са својом традиционалном организацијом, која мора бити што затворенија. Противе се сарадњи адвокатске организације са друштвено-политичким организацијама без којих се код нас не могу успешно решавати друштвени проблеми, па ни проблеми адвокатури. Овај се став правда начелом независности адвокатури, јер би, наводно, оно било нарушено отварањем адвокатури према друштву као и конструктивном сарадњом са разним друштвеним факторима ван адвокатури. Оваквим се схватањима заправо злоупотребљава принцип независности адвокатури, који не значи затварање и одвајање адвокатури од свих друштвених токова.

Такође постоје и етатистичка схватања адвокатури по којима је она само део правосудног система и државног механизма. Адвокат је помоћник судије, тужиоца, органа гоњења, итд. По овој концепцији адвокатура се претвара у неку државну службу и јасно је да реализација оваквих схватања неминовно доводи до њене ликвидације као посебне друштвене службе. Оваква схватања негирају принципе на којима почива наша адвокатура по којима је она вандржавна друштвена служба која делује у социјалистичком друштву и у оквиру социјалистичке законитости. Концепт југословенске адвокатури, према важећим законима, не значи негацију сарадње са државним органима и службама, напротив — таква сарадња је неопходна али њоме се не сме доводити у питање самосталност адвокатури у извршавању њених друштвених функција.

Поред овога присутан је и бизнисменски и комерцијализовани концепт адвокатури, а присталице такве деформисане и деградиране адвокатури у свакодневном раду се руководе искључиво личним интересима не водећи рачуна о етичким нормама и социјалистичкој законитости.

Сва ова схватања егзистирају у нашем друштву и међу појединим адвокатима и неопходно је да у разматрању идејних проблема дођу до изражаја они ставови који ће допринети да се штеност поменутих схватања и активност њихових носилаца јасније сагледа баш због њихове друштвене неприхватљивости. Дискусије које је организовао Савез комуниста о овим проблемима треба да допринесу да се они осветле и оцени друштвена вредност и идејна основа свих оних схватања која стоје на путу ка претварању адвокатури у део нашег друштвено-политичког система и његовог демократског развоја.

Није проблем у извесним идејним несхватањима адвокатури само у њиховим редовима, него се нека идејна схватања која не одговарају нашем савременом друштву јављају и изван

адвокатури, што утиче на њен друштвени положај. Ваља истаћи да има схватања да је адвокатура „нужно зло“, „рецидив прошлости“ и да не треба да ужива уопште друштвену подршку, што, у крајњој линији, значи и њено негирање и негирање њене друштвене функције. Оваква лаичка схватања посматрају адвокатуру искључиво са упрошћених и заосталих позиција и у оцени њеног друштвеног значаја у први план истичу експесе који се у њој јављају а друштвени значај занемарују. Оваква схватања су неприхватљива не само са становишта друштвене улоге адвокатури и адвоката, него су супротна демократским правима, правима грађана и њиховој правној заштити. Досадашње дискусије недвосмислено су показале да адвокатура у нашем самоуправном друштву може испунити своју функцију само ако има одговарајућу организацију. Традиционална организација адвоката је Комора која је задржана и у нашем систему. Није проблем у постојању Коморе него у томе како да се она организује и какав положај треба да заузима у друштву и у професији, а исто тако проблем је у одређивању стварних права и задатка које има члан те професионалне организације — адвокат.

У досадашњој дискусији искристалисали су се разни ставови који би могли послужити као основа у коначном одређивању друштвене улоге Коморе. Они би се могли укратко изложити у следећем:

1. Комора мора бити самоуправна организација адвоката
2. Односи у Комори треба да су постављени и регулисани
2. Односи у Комори треба да су постављени и регулисани на принципима друштвеног самоуправљања. Скупштина мора бити највише самоуправно тело Коморе и она би у границама закона и статута коморе утврђивала политику, непосредне задатке својих извршних органа, контролисала њихов рад, итд.

Нарочито је значајан развој тзв. „радних одбора“ или асоцијација адвоката у комуни. Они би постали облици непосредног самоуправљања адвоката и адвокатских приправника, као тела која усклађују међусобне односе својих чланова.

3. Има мишљења да би извршни органи, њихов избор и проблеми друштвеног самоуправљања у адвокатури морала бити усклађени са достигнутим степеном општег друштвеног развоја код нас.

4. Члан Коморе требало би да буде субјект коморске политике тј. да активно учествује у одређивању њене политике и да је реализује у сопственој канцеларији и средини у којој делује. У својој свакодневној делатности дужан би био да се понаша по правилима адвокатске етике и да се у пракси залаже за принципе социјалистичке законитости.

Дискусија је показала да је веома осетљив друштвени и политички проблем шира друштвено-политичка ангажованост адвоката. У Војводини се показује да су адвокати недовољно ангажовани у раду друштвено-политичких организација и демократских самоуправних тела на територији где живе и раде,

што је одраз не само њиховог односа према овој активности него је то резултат одређеног односа према адвокатима као личностима и као носиоцима одређене друштвене функције. Структуре самоуправних органа и извршних тела друштвено-политичких организација у општинама и у читавој Покрајини је таква да у њима скоро уопште нема адвоката. Због тога у разматрању идејно-политичке ангажованости адвоката овај проблем односа према њима треба најшире размотрити и решавати га према условима сваке средине, имајући у виду друштвени значај деловања адвоката.

У покрајини ради 425 адвоката који би у 59 места могли потпуно да удовоље потребама за ефикасном правном помоћи. Ови подаци јасно говоре да у Војводини постоји довољан број адвоката и да су распоредом адвокатских канцеларија створени услови за задовољење потреба грађана и радних организација за овом врстом друштвене делатности. Ово је специфично за Покрајину, јер таква ситуација није у неким другим крајевима СФРЈ. Када се говори о правној помоћи грађанима и друштвеним организацијама сматра се да нема потребе за неким облицима чија се неопходност осећа у крајевима где је адвокат реткост, Друштвени је захтев да се правна помоћ пружи што квалитетније и што ефикасније, а за то постоје и друштвени и стручни услови у већ поменутој разгранатој мрежи адвокатских канцеларија.

У већем делу осталих служби такви захтеви не могу се постављати јер за то не постоје неопходни услови. Када се говори о квалитетној и ефикасној стручно-правној помоћи истиче се још један проблем а то је стручна и етичка страна која се обезбеђује у адвокатским канцеларијама већ разрађеним системом контроле.

У адвокатској комори АПВ на дан 31. XII 1969. године уписано је у именик 51 адвокатски приправник. Овај број приправника по општој оцени је недовољан и не омогућава нормалну и природну регенерацију адвокатуре и њене селекције. Међутим, упис младих приправника у именик адвокатских приправника није довољан јер су услови за вежбу приправника у адвокатским канцеларијама неповољни. Због нерешених проблема адвокатуре, посебно њеног материјалног положаја, адвокати нису у стању да приме на вежбу већи број приправника. Млади дипломирани правници не опредељују се за рад у адвокатури јер у њој не могу да сагледају своју животну перспективу будући да се друштвени и материјални положај адвоката још није стабилизовао.

Због свега овога у разматрању друштвеног положаја адвокатуре идејно-политичка активност Савеза комуниста морала би бити усмерена и на иницирање и решавање овог проблема, због тога што су млади људи, који се животом опредељују за адвокатуру, у неправном положају у односу на друге категорије стручњака, па и правника у другим службама.

Национална структура адвоката у Покрајини релативно је боља од структуре у другим службама и институцијама. Од 425 адвоката 310 су Срби, 37 Хрвати, 47 Мађари, 10 Румуни, 8 Црногорци, 3 Словаци, 2 Русини, 5 Јевреји и 1 Македонац и 2 Руси... Треба истаћи чињеницу да већина адвоката влада језицима народности. Према евиденцији адвокатске коморе 184 адвоката говоре мађарски, 28 румунски и 14 словачки. Нема никакве сметње у Адвокатској комори за даље побољшање националне структуре адвоката, већ је она директно зависна од будућег школовања и опредељења приправника из редова народности за ову професију.

Старосна структура кадрова у адвокатури није задовољавајућа првенствено због нерешених проблема о којима је већ било речи. Пензије још увек нису на таквом нивоу да омогућују адвокату и његовој породици егзистенцију без рада. С друге стране, прилив младих кадрова из редова адвокатских приправника није довољан из већ поменутих разлога. Сигурно је да ће се након решавања основних проблема адвокатури моћи изменити и старосна структура. Сматра се да ће услови рада и доходак имати витални значај и за овај проблем.

Постоје проблеми око схватања личног рада адвоката на сопственим средствима и начину стицања дохотка. Начин стицања у овој служби је специфичан само утолико што се остварује на бази одређене тарифе и непосредног уговора са клијентом о хонорару. Чињеница да адвокат прима непосредно хонорар од свог клијента, у пракси представља разлог сумњичења а код неких је то и аргуменат да адвокатура нема социјалистички карактер. Сматра се да је у оцени дохотка потребно да буде примарно то да ли је он остварен друштвено корисним радом или није. Сваки легалан рад адвоката у оквиру његове делатности може се сматрати друштвено корисним, па и доходак остварен на такав начин пре би представљао социјалистичку категорију него ситносопственички приход.

У члану 14. Устава СФРЈ фиксирано је да „радни људи који личним радом самостално врше културне, професионалне и друге ситне делатности у начелу имају исти друштвено-економски положај и у основи иста права и обавезе као и радни људи у радним организацијама“. Проблем је у томе што се ова јасна уставна одредба не реализује у решавању обавеза адвоката према порезу и социјалном осигурању. Порески третман је различит, што је зависно од пореске политике појединих општина.

Питања социјалног осигурања адвоката нису добила трајна и одговарајућа решења. Адвокати уживају крња права из социјалног осигурања, иако би на основу свога доприноса требали да буду изједначени са осталим категоријама осигураника. Анализе показују да њихова права нису у складу и на нивоу доприноса који плаћају на основу посебног уговора.

Друштвена афирмација адвоката не може остати само њихова ствар или ствар комора, већ је то далеко шире и сложеније питање везано за даљи развој демократских односа и све сло-

боднијег положаја грађана у самоуправном друштву. Адвокатура као друштвена служба укомпонована у читав наш демократски самоуправни механизам требало би да по свом положају постане значајан фактор који ће доприносити даљем развоју демократских друштвених односа. Због тога није без значаја ангажовање адвоката и њихових комора у политичкој акцији друштвено-политичких организација. Оваква ангажовања била су ретка и без неког одређеног плана, а то се нарочито огледало у расправљању о разним друштвеним проблемима и појавама изван домена рада правосудних органа.

Изложене тезе показују да у остваривању пуније друштвене улоге адвокатури постоји низ проблема и да је због тога неопходно повести ширу политичку акцију и дискусије међу адвокатима и у удружењу правника и у Социјалистичком савезу и у неким самоуправним телима. Друштвени положај и друштвена ангажованост адвоката због нагомиланих проблема захтевају да се покрену и друге друштвене снаге, да у својој политичкој акцији допринесу њиховом превазилажењу. У томе би организације Савеза комуниста морале имати активан однос, нарочито у изграђивању ставова о појединим проблемима адвокатури. То истовремено захтева и пуну ангажованост и доследност комуниста у остваривању одлука донетих на основу заузетих ставова.

ОСВРТ НА НАЦИОНОЛНО-ПОЛИТИЧКИ И ДРЖАВНО-ПРАВНИ КАРАКТЕР И ЗНАЧАЈ РАДА И ОДЛУКА СРПСКОГ НАРОДНОГ ОДБОРА У НОВОМ САДУ И ВЕЛИКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ СРБА, БУЊЕВАЦА И ОСТАЛИХ СЛОВЕНА (1918. ГОДИНЕ. / II)

Поставља се питање, у току свих одлучујућих збивања, око стварања нове државе, те на изнет менталитет и концепције Николе Пашића с једне стране, а Југословенског одбора с друге и појединих предлога, који су пали у Народном већу на пример, предлог Стјепана Радића, какав је карактер имала самостална акција СНО и ВНС. Аутор каже да је она била правилна и историјски оправдана, да се данас може оценити као државничка мудрост. Овде је потребно мало се позабавити одлукама, Велике народне скупштине. Од нарочитог је значаја тачка 5. и 6. Одлуке, првом се обезбеђује равноправност несловенских на-

Напомена уредништва: Објављујемо овај „Осврт“ Др Дорошког на рад Милорада Ботића о Војводини у 1918. год. — у пуном тексту —, не улазећи у оцене ставова и мишљења датих било од стране Ботића, било од Др Дорошког о догађајима и људима тога времена, а посебно пак, без улажења у полемичке оцене Др Дорошког, ставове и мишљења аутора Ботића. Сматрамо да су оба написа интересантна и вредна пажње наших читалаца.

рода који остају у нашим границама, а другом односно тачком 6. са позивом, а на челу самоопредељења, проглашује се оцепљење Војводине, како у државном тако и у политичко-привредном погледу од Угарске. Веће је надаље изабрало Народни савет и његов Извршни орган Народну управу. Тако конституисана и оформљена власт, по својој организацији и у пракси свог кратког функционисања, поприма извесне карактеристике аутономије. Ко не би прихватио и поздравио наведене одлуке. Све су оне прогресивне и позитивне и свакако је у складу, да их један орган револуционарног карактера доноси. Тако је то на први поглед, међутим, остаје на њима извесна сенка која тражи њихово расветљавање. Народно веће, Словенаца, Хрвата и Срба како је истакнуто већ је 19. 10. 1918. године, да је оно политички представник свих Словенаца Хрвата и Срба, који живе на територијама монахије. 29. 10. 1918. године Хрватски сабор доноси познату одлуку о укидању свих држоправних одношаја са Угарском и Аустријом и проглашује независну државу СХС, која се простире на сва подручја монархије у којима живе наши народи па према томе и на Војводину. Та држава је добила и међународно признање код сила Атанте, а дипломатски је њен представник код наведених сила. Југ. одбор. Акт признања услеђује 8. 11. 1918. године. С правом се сада, питамо, зашто актери догађаја од 25. 11. не излазе пред велику Народну скупштину са наведеним чињеницама, да је Војводина наведеним актима већ оцепљена. Да је она у саставу нове народне државе, која има међународно признање. Да изнесу све ово и да предлаже Скупштини, да подржава и поздравља извршене револуционарне одлуке Народног већа и да за њима стоји. Међутим, ни речи од свега тога. СНО и ВНС оцепили су Војводину, кад је она била већ увелико у саставу нове државе. И за акције оцепљења, долази друга, прикључења Србији, 26. 11. дакле четири дана пре проглашења уједињења и оснивања нове државе од 1. 12. 1918. године. Који су разлози за игнорисање одлука НВ и прећуткивање њихово, шта се иза њих крије? Треба се опет вратити другој преговарачкој страни и његовим концепцијама, које жели код уједињења спровести тј. Николи Пашићу. Изнели смо његове концепције иза којих је стајао Регент Александар са војном кликом и Србијанска буржоазија. Да уједињење мора бити спроведено, потпуно у складу са њиховим интересима, кад се о томе радило нису бирали средства. У изгнанству 14. 6. 1917. године извршили су крвав обрачун, у познатом Солунском процесу, јер су у Апису Д. Димитријевићу и официрима његовим истомишљеницима, гледали потенцијалне противнике у вршљању неограничене власти, у новој држави. У складу с тим њиховим циљевима, они опрезно наступају, код организовања нове државе. Код њене организације, треба отклонити све потенцијалне опасности и ризике. Пашић је увек, са подозрењем, пратио рад Југословенског одбора у емиграцији. Видели смо на какве је тешкоће Одбор наилазио у преговарањима с њим. То подозрење и неповерење он је пренео и на ту „нову државу“ која се формирала у Загребу.

Он није трпео никакву противутежу својој власти, а ова у Загребу, ипак је то како тако била. Њу треба што више ослабити, игнорисати, па онда смекшати, а по потреби и уцењивати. Зато је оценио, да му је неопходно потребно, пре доласка изасланика из Загреба, да пред ове изађе ојачан, са неким новим фактором који, ће још више пореметити, у своју корист, равнотежу између те две власти тј. његове и ове у Загребу. Ту се он послужио вођом војвођанских радикала Јашом Томићем. Војводина треба да се укључи у Краљевину Србију, пре доласка изасланика Народног већа из Загреба. Ту Пашићеву замисао Јаша Томић је потпуно испунио. Да се да већи замах одушевљењу народа Војводине за слободом, која му је била на видику, организује се велика Народна скупштина и извршава оцепљење Војводине испод владавине Угарске, а прећуткује се да је оно већ извршено раније од стране нове државе, јер признати ту чињеницу, значило би јачање ауторитета те државе а то Пашићу и његовим плановима није ишло у рачун. Зато се та самостална акција са раскидом, да би она до краја била доследна, завршава и прикључењем Србији, четири дана пре извршеног прокламовања нове државе. Кроз ове самосталне акције, није дакле проговорио прави и дугорочни интерес народа и широких радних слојева Војводине, јер је оно извршено са националистичких велико-српских позиција. Тим чином „том самосталном акцијом“, Војводина је дала и то баш прва, директну подршку незајажљивим хегемонистичким и унитаристичким апетитима Велико-српске буржоазије, на челу са Регентом Александром, и то уочи самог настанка нове државе — четири дана пре —. Њоме је Никола Пашић, у својим позицијама, само ојачан и легитимизиран да и у име Војводине оконча уједињење са државом СХС (Словенаца, Хрвата и Срба) и то у духу својих концепција, што му је потпуно и успело. То је у суштини значај „самосталне акције“ под руководством Јаше Томића. Наде широких народних слојева Војводине, везане за ВНС и њене одлуке биле су изневерене, што се убрзо и показало. Јаша Томић није користио свој велики углед и ауторитет, признатог борца против националног угњетавања свога народа у Аустро-угарској, већ је све то пренебрегао, па је Војводину и њене народне, предао Николи Пашићу и тиме ојачао његов положај и његове велико-српске концепције. Свој углед није користио, да уједињење услови таквим уређењем, којим се обезбеђују њене особености економска и културна достигнућа, њене политичке традиције, везане за Слободарски покрет Светозара Марковића. У овим догађајима као да се изгубио и заборавио на својства вође и борца против националног угњетавања, па се снизио на позицију првака војвођанских радикала, који само реализују интенције шефа и вође радикалне странке Николе Пашића. Због ове одлуке највише су платили радни људи у Војводини. Војвођанска буржоазија, као слабија, брзо је капитулирала пред Србијанском, због чега је и дошло до политике оштре економске експлоатације према Војводини, коју је водио Београд између два рата. Четири дана после уједињења

Војводине, са Србијом, уследило је довршавање процеса око уједињења, па је 1. 12. 1918. године, проглашена Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. Уједињење у целини, спроведено је потпуно у плану унитаристичких, хегемонистичких и велико-српских позиција Регента Александра и Николе Пашића, иза којих је стајала Велико-српска буржоазија. Супротстављајући се оваквом току ствари, КПЈ је одлучно водила радне људе у Војводини, путем борбе за аутономан положај Војводине, за националну равноправност, а против експлоатације и доминације Велико-српске буржоазије. У формалном погледу како је дошло до тог уједињења: „Под утицајем тешких последица Првог светског рата и под утицајем Велике Октобарске револуције, растао је револуционарни покрет маса, нарочито у земљама које су се отргле испод Аустроугарског угњетавања. То је силно заплашило буржоазију, у тим областима и она је упутила своје представнике у Београд да се те области уједине са Србијом и да се створи држава Срба, Хрвата и Словенаца. То је према томе било уједињење Буржоазије, без обзира на националност, с циљем да се спречи ширење револуционарног покрета и да се осигура деоба пљачке над радним народом града и села. Ништа не мења, у тој ствари, што је у тим депутацијама било и старих идеалиста. Предратних поборника југословенских тј. уједињења Јужних Словена“ тако између осталог карактерише, уједињење, друг Тито у реферату на V Конгресу СКЈ. Наведена оцена, потпуно реално одржава и ситуацију у Војводини у „очи самосталне акције“. Револуционарно расположење заплускивало је и радне људе Војводине. Јаша Томић и његови истомишљеници плашили су се тога врења, да не би дошли у ситуацију да им он поремети њихове планове. Јер: „истовремено у Војводини, а особито у њеним селима, осећало се револуционарно расположење, тако да је српски Народни одбор у Новом Саду, имао као најпречи задатак да стиша немирне духове. Чак је Јаша Томић с Јанком Пулићем (можда Перићем) и социјалистом Павлом Татићем посетио више села у Шајкашкој, одржао у њима зборове у намери да својим упливом спрече анархију“ (др Никола Гаћеша — Војводина између два светска рата).

Аутор с правом истиче велики и прогресиван значај тачка 6. Одлуке ВНС о равноправности несловенских народа у Војводини. Међутим, он префуткује доста релевантну чињеницу, не говори о генези формулација о равноправности, па оставља читаоца у заблуди, да је она била на предлог његовог јунака Јаше Томића. Ствар је међутим сасвим друкчије стајала, јер: „на изричито инсистирање демократске групе у ВНС Јаша Томић је био присиљен да у Резолуцију унесе и овакву допуну: несрпским и несловенским народима који остају у нашим границама обезбеђује се свако право којим желе да као мањина очувају и развијају народно биће.“ (др Никола Гаћеша — Војводина између два светска рата).

Нова власт, коју је ВНС у Војводини конституисала врло брзо се угасила. Она није имала никакве елементе трајности

сасвим тачно, истиче Ботић, у свом раду о новој власти, кад каже: „у тадашњим условима, влада Србије није имала ни могућности да одмах успостави пуну контролу на овом подручју, нити да се бави питањем организације власти и управе“. А кад је дошла у могућност да се бави питањем организације власти, она ју је одмах укинула. Изгледа посве извесно, да концепције Јаше Томића, о прикључењу, са којима се, како каже аутор, сагласила Српска влада, није било никаквих услова, о посебној организацији власти у Војводини са аутономним карактеристикама. Јер та власт, каква таква са неким посебним положајем Војводине, ипак би била извесна кочица, хегемонистичким и експлоататорским циљевима у односу на њу, од стране Велико-српске буржоазије, зато је она морала тако брзо нестати.

Писац Ботић, посветио је доста простора и уложио много труда, у хваљењу и уздизању Јаше Томића. Да би читаоце придобио за своје мишљење, он цитира пригодне мисли, мишљења и схватања, које је његов јунак пригодно изрекао, у односу на догађаје и људе, учеснике тог бурног времена. Међутим, сврху коју је поставио, изгледа, да није постигао. Из наведених цитата, Јаша Томић нас не засењује ни као човек ни као политичар, који се знатно уздигао над осталим активним учесницима тога времена. Кроз њих, он нам се приказује, више као задрти радикални кортеш, који омаловажава своје политичке противнике, па им дели излишне и неумесне лекције. Он, Јаша Томић кад говори о др Тихомиру Остојићу и Васи Стајићу, који су имали друкчије концепције око уједињења Војводине и који су били политички активни учесници у тим догађајима, оцењује их „да су то професорске теорије, политика нема посла са теоријом него са људима, тако ти је то и са Остојићем и Васом Стајићем“. Чињенице међутим, говоре да је Војводина, у оном бурном времену „у професорима“ Васи Стајићу и Тихомиру Остојићу имала боље и верније представнике од Јаше Томића. Они су са неповерењем и подозрењем гледали на рад Николе Пашића. Његове методе и концепције, биле су им стране. Њихова схватања била су везана за слободарске традиције Војводине. То су били и остали, до краја јавнога и живота, истински посланици истраживачи и чувари културне и хумане баштине народа Војводине. Иако је њихов утицај, у акцији прикључења, био безначајан јер је био потиснут „услед снажне иницијативе Јаше Томића“ како наводи аутор Ботић. Међутим, они су ипак имали извесног утицаја, јер је на њихово инсистирање, како смо видели, Јаша Томић био присиљен да унесе у одлуку и формулацију о равноправности несловенских народа. Већ сама ове чињеница одржаће их у трајној успомени народа овога краја. Јунак аутора, надаље, неоправдано и неодговорно потцењује и људе из Југословенског одбора. „Југословенски одбори који седе у Паризу, Лондону и Швајцарској — мисли на Југословенски одбор, који је због природе послова често мењао места — просуђују у раду сувише академски јер та господа не познају народ“. Шта да се каже за овакву оцену. Ти људи — мисли се овде на главне љу-

де у Југословенском одбору председник Трумбић, Фран Супило, Хинко Хинковић, Иван Мештровић — на својим плећима су носили читаву дипломатску акцију за рушење двојне монархије и за припремање уједињења свих наших народа. У том погледу они су били на правој висини. Може се рећи, без претеривања, да догле нисмо имали никад способније и боље представнике који су нас представљали у страним земљама и заступали наше животне интересе. Њихова упорност, одлучност и стрпљивост, уз интелектуалне квалитете који нису били мали, а уз то дораслост и способност да се снађу у тешким и компликованим приликама светских збивања, која су била од великог утицаја за наша остварења. На њима је почивао терет обавештавања, придобијања како јавног мњења Антанте тако и њихових влада за ствар нашег ослобођења и стварања заједничке државе. То су они чинили све што је, у датим условима, било могућно.

Какви су били ти услови, па још Вилсон председник САД у својих 14 тачака — (о условима мира) од 9. 1. 1918. предпоставља, после рата, опстанак Аустроугарске. Нашим бројним исељеницима у САД сметало је уједињење под монархијом. Међутим, свуд су се они ту сналазили, да општа ствар не дође у питање. У свом напорном раду, нису имали помоћи од стране званичне Србије због познатих концепција Николе Пашића. Њен удео је био скоро већи, у ометању напора Одбора. Некад је то ишло до те мере, да један квалификован сведок тих збивања, др Милан Ђурчин који је био на извору у Лондону, једном је јетко написао, да је тешко навести пример, да је влада, на Крфу, узела иницијативу за какво позитивно дело и да је за нас и наше интересе, било најповољније кад она није радила ништа. Посебно треба истаћи неуморан рад и високе квалитете Франа Супила. Лорд Греј, тада министар спољних послова у Британији, из контаката с њиме, оценио је да је најинтересантнији човек и најача политичка глава Средње Европе. Тај наш емигрант, без игде икога, успоставља те контакте у врховима светске политике. Бива позиван и приман код председника Британске владе Асквита. Сву своју енергију, велику надареност и способност, уложио је да јавно мињење Антанте и њене владе придобије за нашу ствар. Несхватљива је, по димензијама, његова акција, коју је уложио да тајни Лондонски уговор, кад савезника обеснажи, истичући његову неправедност и погибелности за ствар наших народа. Обишао је све престонице силе Антанте, да најмеродавније кругове придобије за ревизију уговора. Уколико је дошло до његовог одступања, добрим делом је његова заслуга. Он води ту акцију такорећи на живот и смрт уз помоћ осталих чланова. Шта ради, у то исто време председник српске владе Никола Пашић. У Петровграду 1916. године — баш у току ових акција Одбора на челу са Супилом — даје изјаву, једном Италијанском листу, да нема никаквих озбиљних неспоразума између Краљевине Србије и Италије, јер ми не можемо не признати неоспорно право Италије на хегемонију на обалама Јадрана. Ми настојимо да добијемо само један економски излаз на

море. У том стилу су званични поступци Николе Пашића као председника владе. У почетку 1918. године, телеграфски, смењује српског посланика у Вашингтону Љубу Михајловића, јер је овај одбио да изврши његове инструкције код владе САД. Инструкција је гласила, да настоји да придобије ову владу, да се Србији осим успоставе, призна бар право на Босну и Херцеговину. Код оцене њиховог рада, ако се све има на уму онда је свакако наведена оцена Јаше Томића и нетачна и малициозна. Ако је то он себи дозволио, пре 50 година, као њихов политички противник, то се може ако не оправдати а оно разумети. Међутим, ни једно ни друго неуважавано аутору Ботићу да после 50 година ту оцену понавља да би се са њом сагласио. У даљем контексту мисли његовог јунака, нарочито је неспретна фигуративна изјава која се односи на питања уређења нове државе: „прво кошуља па онда хаљина“ ово је заиста најпримитивнији вид (Великосрпског шовинизма). Ето разлике између Јаше Томића и чланова Јулословенског одбора, за њега су Срби кошуља, а остали народи хаљина. За њих су међутим сви народи кошуља „и требало је свима дати хаљине. Само се радило о кројењу. Јаша Томић је, овај, подешавао потпуно према потребама Николе Пашића, а Одбор, његов рад смо навели. Коначно у односу на чланове Југословенског одбора тј. његове главне актере, у стварању заједничке државе, објективност налаже да се изнесе и следеће. Све су то били политичари грађанске класе и оптерећени њеном идеологијом. Зато нису до краја сагледали и правилно поставили националне проблеме у новој држави. У њиховој делатности и програмским изјавама говори се о равноправности троименог народа Срба Хрвата и Словенаца. о Македонцима, Црногорцима, Муслиманима скоро и неговори. Зато, њихово прилажење, овом централном проблему заједничке државе, није било, до, краја и доступно спроведено. Ти задаци остварени су, у Другом светском рату, кроз нашу Народноослободилачку борбу.

У обимном материјалу, којим се аутор служио, да докаже правилност става и рада његовог јунака, дотакао се и личности Стјепана Радића. У склопу целог писања, о актерима догађаја, провејава уочљива тенденција да их некако потцени и омаловажи. Ни Сјепан Радић није прошао боље. Данас међутим, ако се оцењује његова делатност, о догађајима из 1918. године, мора се констатовати, да је био заиста међу ретким учесницима, који је у оквирима његове сељачке идеологије, најправилније оцењивао догађаје и предлагао што адекватнија решења. Није био међу оним представницима, који су тражили и хитали са уједињењем, без услова, услед страха од револуционарних покрета маса. На против, покушао је да заустави мач судбине над новом творевином. Пошао је од концепције Франа Супила: Прво споразум између државе Словенаца, Хрвата и Срба, с једне стране и Краљевине Србије с друге стране о уређењу заједничке државе. А док се исти не постигне, ствара се привремено, на начелима равноправности, заједничка држава. У овој ће власт, равноправно, вршити три регента, Српски наследник престола, Хрват-

ски бан и председник Народног света. Он је тај предлог изнео у Народном већу, али је остао усамљен, шта више, овај је предлог оцењен, од тада владајуће буржоазије, као антидржавни и због њега умало није платио животом.

На једном збору 1924. године, у Бијељни Никола Пашић је изрекао ову истину. „Народно јединство створено је крвљу, па ће се крвљу и бранити“. Нова државна творевина, створена по његовом концепцијама почела је обзномом, па са Видовданским уставом, водила је од, свог постанка, потмули рат са својим народима. Македонија, Хрватска, Космет „те припојене области“, заиста су се крвљу браниле против народног јединства Николе Пашића. Међутим, још једном је Стјепан Радић у заједници са Светозарем Прибићевићем — једног од главних актера тог јединства — покушао да реши неке супротности којим је држава била оптерећена. У првом реду, тражио је решење хрватског питања ради признања равноправности Хрватског народа. Само отварање тога питања упућује на прогресиван карактер захтева, јер би се њиме отворио цео проблем националног питања. Иако је тај захтев постављен легално у Парламенту схваћен је као атак на „државно и народно јединство“ па се оно опет крвљу бранило. Стјепан Радић је, као што је познато, тешко рањен у Београдској скупштини, па је убрзо умро 1928. године, а Светозар Прибићевић је дочекао да га то „јединство“ коме је и он знатно допринео, прво конфинира, а после је умро у емиграцији. Кад се ослободио илузија „народног јединства“ и са Стјепаном Радићем тражио разуман излаз из политичке кризе било је већ касно. Све су то били покушаји, разумних грађанских политичара, да се да отпор великосрпској хегемонији и експлоататорској политици, Краља Александра и да се, у легалним оквирима, дође до преуређења државе. Као што је познато, сви ти покушаји нису успели. Да је Јаша Томић те догађаје доживео, у новој држави, за коју је и сам — видели смо ударао темеље хегемонизма и Великосрпског шовинизма, није искључено да би се и он нашао на линији Светозара Прибићевића и Стјепана Радића. Савременици кажу, да пошто је упознао на извору режим Николе Пашића и „јединство државно“, да је пријатељима рекао „има сада једна разлика у борби за народ. За свој народ пре смо ишли у Вац и Сегедин а сада ћемо у Пожаревац.“ Ако је то тачно служи му на част. Мислим да су овде сасвим адекватне речи аутора: „непоштено би било да се ово и овако не каже о личности Јаше Томића“.

Аутор Ботић тражи и налази континуитет у закључцима ВНС из 1918. године, са одлукама Скупштине АПВ из 1945. године крајем месеца јула. Он тврди да одлуке ове последње — према којима се АПВ прикључила републици Србији, доказује правилност закључака из 1918. године и да их и потврђују. Ова тврдња је више него смела. Видели смо одлуке ВНС из 1918. године, била је то подршка јачању Великосрпске буржоазије и њених хегемонистичких и поробљивачким плановима за израбљивање свих радних људи и народа који су ушли у састав нове

државне творевине а одлука о прикључењу АПВ републици Србији, само по себи, показује неспојивост континуитета са оном из 1918. године. Она је, у заједници слободних и равноправних народа на којим принципима је организована нова државна заједница, после ослободилачког рата. Војводина је, као аутономија, добила своје место и могућности свога развитака, узимајући у обзир њене специфичности, које су се више од једног века стварале. У свакој организацији, по правилу, у пракси њеног функционисања, откривају се недостаци и сметње њеног што адекватнијег деловања. У својој већ дугогодишњој и животној пракси организација наше покрајине показала је своје недостатке и сметње које су је спутавале у правилном обављању њених задатака. Скорашње уставне промене, а нарочито Уставни закон Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине, дали су јој шире надлежности и веће материјалне могућности да, као самоуправна заједница, на свом подручју, обавља своју функцију, у складу са нашим друштвеним системом

ДР ЈОВАН ДОРОШКИ

Л и т е р а т у р а

V Конгрес КПЈ

ЈОСИП ХОРВАТ: „Политичка повјест Хрватске“

ЈОСИП ХОРВАТ: Фрањо Супило

ЈУГОСЛОВЕНСКИ ОДБОР: др Никола Стојановић

ФЕРДО ШИШИЋ: Стварање државе Срба, Хрвата и Словенаца

ФРАНКО ПОТОЧЊАК: Из емиграције 1—4

НОВА ЕВРОПА: Књига I 1920. VI 1922, XVIII 1928.

АНТЕ ХИКЕЦ: Стјепан Радић

ИВАН МЕШТРОВИЋ: Успомене на политичке људе и догађаје

ВОЈВОДИНА: Знаменитости и лепоте (Војводина између два светска рата — др Н. Гаћеша)

УСМЕНА КАЗИВАЊА САВРЕМЕНИКА

ОПШТА ВОЉА И ЗАКОНОДАВСТВО

— по J. J. Rousseau —

I

У XVIII веку, веку француске просвећености, кад је цветало насиље моћних и тлачење немоћних, кад су моћни носили „част без поштења“ и „разум без мудрости“, кад је друштво било засновано на привилегијама и деспотизму, кад су удварачи моћних били виртуози лицемерства и поносили се својом нискошћу и слепом послушношћу, кад је било у изобиљу и лажи и глуме, осећала се потреба за новим облицима живота и рада.

У том веку на друштвеној позорници појављује се Ј. Ј. Rousseau као весник крупних друштвених промена. Он пише и објављује Друштвени уговор (*Le contrat social*) и Расправу о пореклу и основама неједнакости међу људима (*Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes*), износи своју оригиналну и интересантну визију историјског развоја друштвених односа, истражује „облик удруживања који брани и штити свом заједничком снагом личност и добра сваког удруженог човека, и у коме се сваки, уједињујући се са свима, покорава ипак самом себи, а остаје исто тако слободан као и пре тога“.

Ова два дела, писана са много ентузијазма и мало скепсе, истовремено су рушилачка и стваралачка. У овим делима Rousseau напада „паразитску цивилизацију“, систем привилегија и друштвених супротности, а истовремено показује путеве за нове облике живота и рада. Он тражи и означаје општу вољу (*la volonté générale*) и систем законодавства који изражава такву вољу и чува опште добро. Општа воља, законодавство и колективна срећа, — то су фокуси око којих се окрећу мисли великог Женељанина.

II

Што је општа воља? Дали је то воља људи или воља неког „надљудског бића“? Дали постоји општа воља изван и изнад појединачних воља? Rousseau је био идеалист, али није оскудевао у реалистичком гледању на свет, нарочито на људске односе. За њега општа воља није била нешто ирационално, нешто са ону страну нашег емпиричког сазнања. Он није хипостазирао општу вољу као вољу неког „надљудског бића“, нити је признавао постојање таквог бића као носиоца опште воље. Кад би постојала таква воља, која нема везе са људима, онда појединачне воље не би имале никакав утицај на законодавство, онда би постојала подређеност народа. Rousseau, поборник начела народног суверенитета, није могао да прихвати постојање воље која би била изван и изнад народа.

Rousseau везе општу вољу за човека, за реалну подлогу, а у закону види израз опште воље, дело реалних људских бића. Постоје две воље: општа воља (*la volonté générale*) и појединачна воља (*la volonté particulière*). Између ових воља постоји разлика у циљу. Прва тежи општем добру, општој користи, колективној срећи, а друга неједнакости, привилегијама, личној користи, личној срећи. *Suum cuique tribuere* — то је света фраза опште воље. *Sacro egoismo* — то је света фраза појединачне воље.

Општа воља и воља појединца нису константе; оне се мењају. Кад би по садржају опште воље хтели да одредимо појам опште воље, онда би стајали пред нерешивим проблемом. Променљиви садржаји и променљиве тенденције ових воља не дају сигуран и довољан основ за одговор на питање: што је општа воља.

Општа воља није збир појединачних воља; она није воља свих (*la volonté de tous*). Обично се мисли да је општа воља свих. Воља свих не постоји. Не постоји могућност да се све појединачне воље сагласе у свим видовима. Различити интереси воде различитим садржајима појединачних воља. Само претерани идеалист, који има мало везе са стварношћу, може да мисли да се појединачне воље целе заједнице могу сагласити. Кад би таква могућност постала стварност, онда би воља појединца била воља свих. Гоњени својим амбицијама и интересима, политичари често тврде да је њихова воља воља свих. Тако могу да говоре политички људи, али људи од науке не би смели стајати на оваквој позицији. Политичка идеологија и правна наука нису истоветне ствари. Политичка идеологија, каже Ханс Келзен, идеализира или унакажава стварност, јер има свој корен у хтењу, а не у сазнању. Правна наука хоће да сазна свој предмет; она не тражи акцију и њен резултат, већ истину; она има корен у рационалном, а не у емоционалном елементу.

Како се утврђује општа воља? Ако општа воља није воља свих, онда је потребно утврдити како се долази до њеног појма. Кад се код збира појединачних воља одузму „плусови“ и „минуси“, где се на неким релацијама ове воље потиру, онда остаје „pour somme des differences la volonté générale“ (*Du c. social, ch III, p. 29*).

III

Зашто општа воља није воља свих? Овде је потребно обратити пажњу на интерес. Сваки интерес, каже „*marquis d'Argenson*“ има „*des principes differentes*“. Сагласност двају појединачних интереса настаје *par opposition à celui d'un tiers*. Сагласност интереса свих настаје „*par opposition à celui de chacun*“. Могу се сагласити интереси појединаца, али интереси свих појединаца једне заједнице никад нису сагласни, па — према томе — не може се постићи ни сагласност свих појединачних воља. Очигледно је да у заједници постоје различити интереси, но Rousseau мисли да би се заједнички интерес (*l'interet commun*) једва осетио, кад не би било различитих интереса.

IV

Rousseau тврди да општа воља тежи оптем добру, да народ увек тежи општем добру, али га често не види, да народ чини зло из заблуде. У вези са овим тврђењем настају два питања:

што је опште добро?

дали народ може да чини зло?

Rousseau није одредио појам општег добра, па је због тога његова детерминација опште воље недовољна. Наши погледи на опште добро су различити. Један види добро и срећу у једној, а други у другој ствари. Млад човек може да види добро и срећу у играчки и покрету, а стар у мировању и медитацији. Рела-

тивизам је очигледан. Тако је и са народима. Стара Атина имала је свој поглед на опште добро и срећу, који се разликује од погледа старог Рима. Кад би прешли на широке путеве људске историје, онда би могли видети како су различити погледи народа на општу срећу и опште добро. На том пољу видели би шаренило интереса и погледа. Кад један народ, заслепљен егоизмом, хоће да уништи други народ, онда је пред његовим духовним оком завеса заблуде. Кад један народ над другим врши геноцид, онда његов циљ није опште добро. У том случају присутно је морално слепило. Тај народ чини зло не само другом народу већ и самом себи: квари морално своје припаднике и уништава свој морални и политички кредит код других народа. Ко чини зло другом, тај чини зло и самом себи. Добро дело награђује извршиоца, а зло дело га кажњава. То важи и за појединце и за народе. Примена начела искључивости је штетна. Кад се појединац руководи овим начелом, он се мора сукобити са другим, јер заједнички живот тражи примену начела толеранције. Ако један народ практикује начело националне искључивости, онда може очекивати оправдану и природну реакцију других народа.

Rousseau тврди да општа воља увек тежи општој користи, општем добру, али одлуке народа (*les deliberations du peuple*) нису у истој мери исправне. То — у даљој консеквенци — значи да одлуке народа увек не теже општој користи, општем добру. Мислим да је овде очигледно противречје. Ако општа воља увек тежи општој користи, она и одлуке народа увек иду за општом коришћу, општим добром, јер воља доминира целом нашом психологијом. Одлука је резултат одлучивања, а ту је увек присутна воља. — Наше је мишљење да може грешити и појединачна и општа воља, да — према томе — и сам народ може да греша, да опште добро није сталан садржај опште воље. Кад би опште добро било сталан циљ опште воље, онда би према резултату активности опште воље могли са лакоћом утврдити појам опште воље.

Још увек остаје отворено питање: што је опште добро? Појам општег добра може се утврдити према табlici вредности. Која су мерила вредности? Ко може да постави ову таблицу? Ова питања нас воде у мрачне лавиринте савремене филозофије, филозофије вредности. Питање добра вуче корен из старе Грчке. У средњем веку Тома Аквински развија доктрину добра и разликује три категорије добра: апсолутно добро (*honestum*), угодно добро (*delectabile*) и корисно добро (*utile*). Не би било мудро, кад бих на овом месту излагао његову доктрину, нити савременије доктрине добра и зла.

V

Не желим на овом месту да излажем проблематику вредности већ сматрам да је довољно да се задовољимо констатацијом да постоје вредности, да су оне релативне. Уместо да описујем појам општег добра и опште користи, изложићу начела на

којима почива општа воља. Начело слободе и начело једнакости, — то су начела опште воље о којима много говоре политичке идеологије, а која су ушла у основне законе многих културних земаља.

Што је слобода?

Што је једнакост?

Појам слободе је негативан и релативан. Ми не можемо рећи што је слобода, али се може рећи кад човек није слободан. Кад човек несме да се креће где жели, онда није слободан. Кад човек несме да говори што хоће, онда није слободан. Кад човек несме да ради што хоће, онда није слободан. Уопштавањем појединачних случајева ограничења слободе долазимо до закључка: човек није слободан, кад је присутна сметња за остварење његове воље. Кад ово износим, онда не мислим на апсолутну слободу. Апсолутна слобода може бити само човекова илузија. То важи и за политичку слободу. Не постоји појединац који може остварити своју вољу у свим правцима. Не постоји народ који може своју вољу остварити у неограниченој мери. Слобода се може степеновати. Ко има више могућности (већи избор), тај има већу слободу.

Слобода је добро за које се бори младо и старо, мушко и женско, бело и црно. Ова борба разноврсних бића за слободу доказује да је слобода опште добро, да то добро жели свако људско биће. Општа воља тежи слободи, дакле једном од општих добара.

Са идејом слободе везана је идеја права. Са борбом за слободу везана је борба за право. Кад ово износим, онда не мислим на слободу у метафизичком смислу, на ону слободу о којој говори Кант у својој Критици чистог ума. Rousseau је у праву кад тврди да су речи роб и право противречне, да се узајамно искључују; он нам још говори да ће увек бити без смисла говор: — склапам с тобом споразум, чији сав терет пада на тебе, а сва корист на мене, и који ћу поштовати док ми се свиђа, и ти ћеш га поштовати док ми се свиђа (op. cit. стр. 17). Ко жели субјективна права, тај мора поштовати права на којима заснива сопствена. Ко не поштује туђу слободу, тај не заслужује да буде слободан. Ко не поштује туђу имовину, тај не заслужује да други поштује његову. То важи за појединце и народ као целину. Честит владар („un iuste prince”), каже Rousseau, и у рату поштује личности и „les biens des particuliers”; он респектује права на којима заснива сопствена. Ко брани непријатељску државу, он може у рату бити убијен, али, чим положи оружје, престаје право на његов живот. Ко друкчије мисли и ради, тај улази у ред злочинаца.

Где нема слободе, тамо влада неправда, тамо нема ни посредне ни непосредне демократије, тамо „страх и ласкање претварају гласове у плескање, тамо се не расправља него или обожава или проклиње”. Rousseau, нам говори да је на ланцима затвореника у Ђенови (Genova) била исписана реч *libertas*, да су само злочинци они који људима одузимају слободу, да би у

држави — где би сви злочинци били у затвору — владала најсавршенија слобода. У овом часу може бити од интереса питање: какви је однос опште воље према вољи злочинца? Мислим да није потребан неки интелектуални напор за одговор на ово питање. Општа воља тежи општем добру, а воља злочинца злу, па је сукоб између ове две воље неминован. Према томе општа воља се коси са вољом злочинца. — Можда нећу наићи на велико неодобравање, ако на овом месту изнесем мисао В. Спинозе: — човек којим управља разум слободнији је у држави, где живи по одлуци, него у самоћи, где слуша само себе (*Ethica*, пр К. Атанасијевић, стр. 264).

Rousseau, обрађујући човеков прелаз из природног у грађанско стање, говори о две слободе, природној и грађанској. Њихова разлика је у границама. Природна слобода ограничена је снагом појединца, а грађанска општом вољом, израженом у законодавству.

Може неко да постави питање: како човек у „грађанском стању“ може бити слободан, кад га ограничавају закони у манифестацији слободе? На ово питање може се различито одговорити. Ако су закони израз опште воље (*l'expression de la volonté*), онда покораванье таквим законима није ограничење индивидуалне слободе, јер смо те законе сами себи прописали.

Човек је рођен слободан. Сила ствара окове, претвара слободне људе у робове, лишава их природног права. Аристотел, универзални геније старе Атине, мислио је да се рађају две категорије људи, слободни и господари. Он је оправдао ову институцију ропства, сматрајући да је друштвено корисна. Иако је човек по природи слободан, он само у положају Робинзона може бити у већој мери слободан. У друштвеној заједници лична слобода мора бити омеђашена, јер то тражи друштвени интерес. Каква ограничења заједница може наметнути појединцу? Човек може бити оптерећен таквим обавезама, које имају уприште у општој користи. Туђа добра су међе слободе појединца. Ко извршује такве обавезе, тај чини добро и себи и другом. Где се поштују такве обавезе, тамо друштвени поредак се приближава моралном реду ствари. Сила као фактор порабљавања не може бити врело права. Ропство почива на силу, па нема ни правног ни моралног оправдања.

Често се мисли да постоји слобода у друштву, где су чланови мирни. То мишљење је погрешно. Мир није доказ слободе. Он може бити доказ ропства, где су убијене душе и ослабљена тела. И у затворима, каже Rousseau, мирно се живи, али то не значи да се затвореници добро осећају. Мир може бити одраз страха и губитка воља на живот, осуства добре животне перспективе. Грци, затворени у Киклоповој пећини, мирно су живели, али нису били ни сретни, ни слободни. Они су мирно чекали, кад ће Киклоп да их прождре, а нико разуман не сматра такво чекање срећом и слободом.

Слобода даје моралну добит. Ми често оперишемо са економским рачуницама и гордимо се материјалним добитком и онда

кад је тај добитак наличје моралног губитка. Ко није слободан, тај не може извршити радње моралне вредности. Општа воља садржи моралне императиве, који легислативним путем треба да уђу у правни поредак. Врлина (*virtus*) је жила куцавица опште воље, па треба да буде и жила куцавица сваке државе. Где је врлина основ државе, тамо слобода није угрожена. Где је држава у сржи искварена, тамо је немогућа свака реформа, па и либерализација поретка. Rousseau, поборник демократије, добро зна да се не може постићи највиша слобода, ни „*veritable democratie*“, па закључује: — праве демократије никад није било, нити ће бити, и неприродно је да велики број људи влада над малим.

VI

Општа воља поред начела слободе садржи и начело једнакости; она је наоружана тенденцијом да се ово начело озакони и примени у пракси. У природном стању неједнакост се једва осећала, а у цивилизованом њено присуство тешко је избећи. У природном стању човек је мислио највише на своју личну сигурност, на напад и одбрану, и у том правцу најјаче су се увежбале његове моћи. У таквом стању не постоје морални односи, морална осећања, моралне дужности. У грађанском стању моћни сматрају да им њихова моћ даје право на туђу имовину и слободу, на гажење туђих права, на максималну безобзирност, а сиромашни да им то право даје њихово сиромаштво. Rousseau је видео штетност друштвених супротности, које слабе моћ државе, али је веровао да општа воља може да управља „снагама државе према сврси те установе“. Ко жели да ојача моћ државе, тај мора да приближи обе крајње тачке, богаташе и сиромаше. Rousseau довикује: — не трпите ни богаташе, ни сиромаше; оба ова стања су природно недељива и подједнако кобна за опште добро, за примену начела друштвене једнакости. Неки тврде да је једнакост заблуда фантазије, да се не може постићи у људском друштву. Кад бих носиоце оваквог мишљења највише мрзео, опет не бих могао да одбацам ово мишљење већ само да му додам: ако се једнакост у друштву не може постићи, неједнакост се сигурно може ублажити. Неизбежност неједнакости не искључује потребу за законодавном реформом у правцу ублажења неједнакости.

Где је корен неједнакости? Rousseau га види у својини. Шира обрада ове мисли прешла би оквир постаљене теме, а ја не желим да пређем тај оквир.

Слобода и једнакост биле су пароле француске револуције.

VII

За остварење начела слободе и једнакости потребна је власт, која може бити законодавна и извршна. Законодавна власт треба да уноси општу вољу у своје законе. Општа воља се мења, па се мења и законодавство. Може се говорити о динамици опште

воље и динамици законодавства. Где је општа воља динамична, тамо су закони мање постојани. Народ, мисли Rousseau може донети и штетне законе и нико није овлаштен да га кочи у том послу, јер је народ суверен. Закони као израз опште воље су разноврсни. Једни уређују однос човека према закону, други односе између појединаца, трећи однос човека према целини (заједници). На ове три врсте надовезује се четврта, „најважнија од свих, која се не урезује ни у мермер, ни у туч, већ у срца грађана“. Што не може да учини ни сила, ни власт, то може да учини морално осећање. Да би општа воља дала корисне резултате, потребан је прави израз њен у закону и правилна примена закона. Законодавна власт (la puissance legislative) доноси законе, а извршна (la puissance exécutive) применом закона остварује општу вољу. Законодавна власт може да чини злоупотребе, кад доноси законе који не садрже општу вољу, па није чудно што се одавно говори о „сумраку законодавних тела“. Извршна власт је највише подозрева; она је најслабија тачка демократије.

Стеван Слијепчевић

ЖРТВЕ ТЕРОРИСТА И НАКНАДА ШТЕТЕ.

Недавно извршени политичко-терористички атентати произвели су многе и тешке жртве у људима, а да се и не говори о материјалним штетама које су нанели предузећима, у којима су се одиграли, као и физичким лицима.

Природно је да су се оштећени—у најширем смислу речи — осетили побуђенима да затраже накнаду за претрпљене штете, како у свом телесно-менталном интегритету, тако и својим материјалним добрима.

Без сваке сумње јавиће се са истоветним захтевима и лица са којима су жртве терористичког напада биле у неком облигационом односу, нарочито ако је неко лице и живот изгубило при извршењу овог азлочина.

Пред Окружним судом налазе се тужбе (грађанске) настрадалих лица са захтевима за накнаду штете. Као тужени, наведени су држава СФРЈ и предузећа у којима су терористички напади и извршени.

Међутим, — како се из дневне штампе види — појавила се код суда недоумица — да ли Суд може да суди (мериторно) по овим споровима будући да, тобоже, спорови ове врсте (у односу на државу) нису законом предвиђени тј. није позитивним прописима одређено ко би био одговоран за штету коју су наши грађани поднели и у ком поступку, услед напада на нашу друштвено-државну организацију.

Треба одмах истаћи да, као што се и други правници слажу, наведена предузећа не долазе уопште у обзир у овим спо-

ровима. Разлоге за овакав став нећу овде износити, јер су они већ познати јавности.

Напротив, мени изгледа да су покренута правна питања јасно и одређено постављена, и складно решена, у нашем Уставу СФРЈ.

Пре него што уђем у детаљније излагање предњег схватања, навешћу неке значајније уставне прописе за решење овога питања, који несумњиво овлашћују судове, и налажу им, да у овим и сличним ситуацијама, редовно суде (у покренутим споровима), користити се и другим уставним прописима тако — да из свих тих уставних одредаба избија, без двоумљења, јасна слика одговорне, тужене стране, у споровима за накнаду штете које су изазване политичким атентатима, извршеним над нашим грађанима и људима.

Чл. 69. Устава каже: свако има право на накнаду штете коју му, у вези са вршењем службе или друге делатности државног органа, причини својим незаконитим или неправилним радом лице или орган који врши ту службу или делатност.

Исту је дужна накнадити друштвено-политичка заједница, у којој се врши служба или делатност.

Живот и слобода човека су неприкосновени (чл. 47.).

Слобода и права зајемчена Уставом СФРЈ не могу се одузети нити ограничити.

Све слободе и права остварују се на основу самог Устава. — То је правило. Обезбеђује се судска заштита слобода и права, зајемчених Уставом (чл. 70.).

Живот човека је неповредив, без обзира на који би начин и у којој мери би дошло до напада на живот људи, не узимајући у обзир изузетно уставно-законску могућност да се понекад изврши и смртна казна, ради непосредних друштвених интереса.

Под животом узима се, нормално, живот човека, у целокупној својој конституицији, како са телесним деловима, тако и са менталном способношћу.

Дакле, живот човечији узет у смислу потпуне човечије егзистенције — неповредив, неприкосновен. Он није гарантован правни објекат, јер није дете правне регуле већ биолошких закона. Тако, он је изван правне области. У том смислу — живот је изнад друштва.

Када је Устав ставио човечији живот на тако висок друштвен пиједестал, захваљујући само природи ствари, његово угрожавање, без потребе за нарочитим доказивањем, наноси штету носиоцу — људској индивидуи-тог биолошког феномена.

И слобода човека, као вандруштвена категорија, слично човечијем животу, неприкосновена је.

Слобода човека обухвата слободу кретања и слободу мисли. Изузетна ограничења, у корист, непосредно, друштва (посредно самог човека), не мењају природу човечије слободе која, као и живот, није друштвеним декретом створена, већ је наметнута природним законима.

Слобода, као феномен ван области права, високо је оцењена, према реченом, од стране нашега Устава. Ограничити слободу, без приволе друштва, путем смањења људске динамике — напр. осакаћењем људи у терористичком нападу — противно је Уставу. И када је нешто изрично противно нормативном пропису (Уставу), носилац неприкосновеног атрибута — људске слободе — овлашћен је да тражи накнаду пошто је повређен у својој слободи, коју му је природа дала а коју Устав узима за нешто неповредиво.

Терористички напади извршени на Железничкој станици у Београду и у биоскопу „20 октобар“ нису били упућени одређеним личностима па, према томе, ни лицима која су била убијена или осакаћена односно рањена у тим атентатима. Њима се хтелo напасти наше друштвено уређење, наше хумано-демократско решење којим смо уредили међунационалне односе у земљи, наш правни поредак, сажето речено.

Жртве атентата су биле само средство да се преко њих испољи негодовање према садањој нашој Југославији а, поред тога, што је била још пакленија руководна идеја код терориста односно мотив — да се изазову друштвени нереди и фундаментални поремећаји у државној организацији.

Непосредне и посредне кривице, у овој ситуацији, док жртава нема. Јер, близу је памети, да се не може у зло уписати жртвама што су и оне (жртве) чланови државно-националне заједнице која се терористичким начином напада и што су, такође, ти повређени људи, као и остали грађани Југославије, допринели својим демократским гласачким правом да до оваквог државно-националног и правног уређења дође — дакле опште прихваћеног.

У оваквим случајевима штете су огромне тако — да је немогућно поступити по класичном правном правилу „штетник штету накнађује“ тј. подићи захтев за накнаду штете искључиво према злочинцима — терористима. Субјективна одговорност овде се поглавито замењује објективном одговорношћу, да би се ефикасно дошло до накнаде штете недужним жртвама.

Пошто је досадашњим излагањима утврђено право жртава — поред тога што је и правично — на накнаду штете, сада треба пронаћи пасивног субјекта (физичко лице овде долази у обзир само симболично због огромног износа штете), правно лице, које би било одговорно за штету жртвама злочиначких атентата, по линији објективне одговорности. То правно лице било би тужена страна у поведеним споровима код Окружног суда.

Терористички напади били су извршени, у крајној линији, противу народа и народности Југославије. То што су остали само извесни грађани Југославије као жртве — долази отуда што терористи нису могли, из практичних разлога, другачије да поступе док је, уствари, цела Југославија била циљ напада (идејно узевши).

Са тога разлога штета има да падне на све грађане Југославије. Правна ситуација је иста, дакле, као да су били сви

грађани нападнути и оштећени (најшире значење) наведеним атентатима.

Маколико да су морални прописи спроведени кроз законе ипак се, у судско-административној пракси пажња обраћа, готово искључиво, на позитивне прописе, који углавном регулишу одnose у друштву.

И наш Устав стао је на становиште да у Југославији треба да постоји солидарност међу грађанима. „Један за све, и сви за једног“ — јесте лајтмотив уставних одредаба.

Тако, Устав у свом уводном делу (VIII основна начела), идући за тим да се оствари начело комунизма: „свако према способностима — сваком према потребама“ — одредио је да су сви државни органи, органи друштвеног самоуправљања, организације и грађани, непосредно позвани да целокупном својом делатношћу — доприносе остваривању људских слобода и права, хуманизовању друштвене средине и људске личности, јачању солидарности и човечности међу људима и поштовању људског достојанства.

У истом смислу може да послужи и чл. 59. Устава. Он гласи: међусобни односи људи заснивају се на узајамној сарадњи и на поштовању личности човека и његових слобода и права.

Дужност је свакога да другима пружи помоћ и подршку у опасности и да солидарно с другим учествује у отклањању опште опасности.

Пошто је утврђена морална и уставна подударност у области хумане солидарности наших људи што, несумњиво, значи да постоји обавеза свих наших грађана да помогну својим недужно унесрећеним суграђанима, жртвама политичких атентата, сада се указује потреба да се правно пронађе одређен субјекат (по основу објективне одговорности), на кога би, процесно-материјално, пала, путем репрезентације, ова општа народна обавеза тј. обавеза на накнаду претрпљене штете жртвама терористичког злочина.

Прегледајући и остале уставне прописе са Амандманима, видно се изтиче, у оваквим и сличним ситуацијама, обавеза (појединачно а можда и скупно) федерације, наших република, аутономних покрајина и општина, у правцу обештећења жртава које су недужно страдале у атентатима политичког карактера.

Радничка класа и цео радни народ стварају за себе све облике управљања, где долази и политичка власт, а у циљу организовања друштва као слободне заједнице произвођача и то обезбеђују, поред осталог, личном одговорношћу свих носилаца јавних функција, и посебно носилаца функција власти, и одговорношћу политичко-извршних и управних органа представничком телу друштвено-политичке заједнице и јавности (IV основна начела уводног дела Устава).

Свако има право на заштиту здравља. Повреда душевног здравља и телесно осакаћење несумњиво ускраћују грађанину Југославије ту здравствену заштиту (чл. 56.).

У општини као основној друштвено-политичкој организацији обезбеђују се услови за остваривање слободе и права грађана: штити се законитост и сигурност људи и имовине; обезбеђује се јавни ред и мир; врши се друштвени надзор (чл. 96.).

Оправдано би се могло узети да је општина занемарила своје задатке који су јој Уставом (законима и статутом) постављени, у случају покушаног или извршеног терористичког напада на наше друштво. Треба још истаћи да ово нису само задаци (нешто платонског карактера) упућени општини већ све ове акције, поред осталих, су права и дужности општине, који се утврђују уставом, законом и статутом општине. А пропуштање дужности утврђених Уставом повлачи, према законским условима, који израз обухвата и грађанску правну област, поред кривичне (чл. 63.).

Поред општинске скупштине, њених органа и месне заједнице, права и дужности општине врше и грађани на зборовима бирача и путем других облика непосредног одлучивања (чл. 96.).

И овим се ставом утврђује солидарност наших грађана, када им се Уставом омогућује да користе уставна права општине и да учествују, посредно, у испуњавању њених уставних дужности. Другим речима, постоји одговорност и грађана у пропуштању општинских дужности.

У права и дужности наших република и аутономних покрајина спада, између осталог, обезбеђивање остварења права грађана, уставност и законитост што, ако би се мимоишле предвиђене дужности — мир, поредак, безбедност, равноправност, слобода, самоуправљање итд. — наступила би одговорност тих друштвено-политичких заједница (чл. 108 и амандман XVIII)

У Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији народи, народности и грађани остварују и обезбеђују, као и друго, безбедност, одбрану Југославије, основне слободе и права човека и грађанина (чл. 113.).

Ради остваривања ових заједничких интереса Уставом се утврђују права и дужности федерације.

У остваривању својих права и дужности федерација се ослања на сарадњу република и других друштвено-политичких заједница, као и на друштвено-политичке и друге организације.

Федерација је непосредно одговорна за обезбеђивања, између осталог, безбедности и одбране Југославије (чл. 115.).

У овим областима федерација има искључиво право и дужност да доноси законе и друге прописе и да их непосредно извршава и одговорна је за њихово извршење, чак када су поједини од тих послова стављени у надлежност других државних органа или организација.

Федерација обезбеђује основне слободе и права човека и грађанина (чл. 116.).

Републике су одговорне за извршавање савезних закона и других савезних прописа на својим територијама (чл. 126.).

Савезни органи који врше послове инспекције или надзора могу вршити ове послове на целој територији Југославији, ради контроле извршавања савезних закона и заштите законитости и права грађана и организација (чл. 129.).

У искључиву надлежност федерације — поред других ствари — спада, преко њених органа:

- 1) заштита уставног поретка;
- 2) обезбеђење и контрола границе и
- 3) контрола путничког саобраћаја преко границе (чл. 160.).

У области законодавства федерација је надлежна: да доноси — не говорећи о свим законима — потпуне законе о јавној безбедности и цивилној заштити (чл. 161.).

У надлежност федерације спада и утврђивање политике извршавања савезних закона и других аката Савезне скупштине, старање о њиховом извршавању и спровођењу, као и други политичко-извршни и управни послови у оквиру права и дужности федерације, као и вршење управних делатности ради непосредног извршавања тих прописа, када су у питању послови од интереса за више република или за целу земљу (чл. 162.).

Скупштина, као основни носилац права и дужности федерације, непосредно и искључиво

- 1) врши политичку контролу над радом политичко-извршних и управних органа федерације; и
- 2) врши друштвени надзор (чл. 164.).

Савезно извршно веће се стара о извршењу савезних закона и других аката Скупштине; врши надзор над радом савезних органа управе и даје им опште смернице за рад (чл. 228.). За свој рад одговара Савезној скупштини (чл. 231.).

За организовање цивилне заштите, предвојничке обуке и уопште за припремање и одржавање одбране земље одговорни су федерација, република, општина и друге друштвено-политичке заједнице (чл. 252.).

Југословенска народна армија штити независност, уставни поредак, непосвредивост и целокупност СФРЈ (чл. 255.).

Веће народа и Друштвено-политичко веће равноправно претресају питања — осим другог — из области народне одбране, државне безбедности, права и дужности општина (Амандман IX).

За време задатака и послова из области Уставом утврђених искључивих права и дужности федерације одговорне су и републике у оквиру њихових права и дужности утврђених уставом и савезним законом (Амандман XVI).

Из свега изложенога може се извући недвосмислени закључак:

1 да је Уставом установљена, како у моралном тако и у правно-облигационом, потпуна солидарност међу нашим грађанима;

2) да је дужност друштвено-политичких заједница — поред других организација нижега ранга: федерације, република, аутономних покрајина, општина, да би оправдале свој резон детр. да обезбеђују и штите у нашем друштву: мир, ред поредак,

живота и здравље грађана, где долази психички и телесни интегритет човечији, слободе човека у разумним границама, безбедност људии и имовине, право самоуправљања итд. односно и још много других, посредних и непосредних, атрибута људске личности;

3) незаконито или неправилно испуњавање ових дужности повлачи кажњивост односно одговорност у чисто правно-процесно-материјалном смислу субјеката којима је испуњавање тих дужности стављено на терет;

4) одговорност заједница повлачи право за грађане, уколико су претрпели штету услед незаконитог или неправилног њиховог рада односно њихових органа накнаду штете, и то од оне заједнице која је у првом реду — непосредно — одговорна за штету;

5) уставни прописи омогућују да се преко судова тражи накнада штете и да се долази до интегралног обештећења, будући да парнице за накнаду ове штете иду у оквир постојећег парничног поступка.

На крају, ја сматрам да је за штету, нанету грађанима приликом ових терористичко-политичких атентата **ОДГОВОРНА ФЕДЕРАЦИЈА** (имати у виду конкретан случај). Јер и поред тога што спада у њену обавезну надлежност контрола путничког саобраћаја преко границе, као и обезбеђење и контрола граница; што је дужна да доноси потпуне законе из области јавне безбедности и цивилне заштите и да се стара о њиховом правилном извршењу; и најзад, и ако је њен задатак, иначе облигационог карактера, да непосредно управи своју делатност на безбедност грађана и њихове имовине — **ЊЕНИ СУ ОРГАНИ НЕПРАВИЛНО ОДНОСНО НЕОПРЕЗНО ВРШИЛИ СВОЈУ ДУЖНОСТ У ОБЛАСТИ КОНТРОЛЕ ГРАНИЦА И ПУТНИЧКОГ САОБРАЋАЈА НА ГРАНИЦИ (ТЕРОРИСТИ СУ ДОШЛИ ИЗ ИНОСТРАНСТВА), И ТАКО СУ ТЕРОРИСТИМА ОМОГУЋИЛИ УЛАЗАК У ЈУГОСЛАВИЈУ СА СРЕДСТВИМА ЗА ВРШЕЊЕ ПАКЛЕНИХ АТЕНТАТА А, ПОРЕД ТОГА, ДРУГИ СУ ОРГАНИ ФЕДЕРАЦИЈЕ ПРОПУСТИЛИ ДА ИХ СПРЕЧЕ ДА СЕ СЛОБОДНО КРЕЋУ ПО ЗЕМЉИ.** Све је то довело, ти пропусти, до страховитог угрожавања безбедности грађана и до општећења њихове имовине.

Дакле, федерација је у првом реду занемарила — преко својих извршно-управних органа — своје основне дужности, и зато она има грађанима да одговара за штету.

Још нешто. Пре неки дан један члан суда убио је човека кога није ни познавао нити је са њим био у неком правном односу.

Овај немио догађај повлачи за собом питање накнаде штете породици убијеног грађанина.

Убица неће моћи, како изгледа, према свом породичном и имовном стању, да накнади оправдану штету породици убијенога.

Да ли се може допустити* да породица невине жртве остане без обезштећења, поред нашега Устава са хуманим, правичним и правним одредбама?

Сматрам да се и овде може, са основом, изкристалисати одговорност једне од друштвено-политичких заједница или организација које врше послове од јавног интереса, и даље слично поступити као и раније.

Душан П. Мишић

УТВРЂИВАЊЕ СТЕПЕНА ВИНОСТИ КОД АЛКОХОЛИСАНИХ ИЗВРШИЛАЦА КРИВИЧНИХ ДЕЛА УГРОЖАВАЊА ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА

Алкохолисаност као детерминанта степена виности код кривичних дела угрожавања јавног саобраћаја, још увек нема одговарајуће решење у Кривичном закону, нити сталну и усаглашену примену у нашој судској пракси.

И у теорији и у пракси проблем се углавном јавља око формуле разграничења евентуалног умишљаја од свесног нехата, при чему је од посебног значаја питање критерија за утврђивање волунтаристичког фактора виности. Како се, међутим, у случају алкохолисаности ради о суженој и деформисаној свести, с једне стране, те о депотентној или афективној вољи с друге стране, тако да се ни свест ни воља, будући да су изван домена самоконтроле и менталне референце човековог аутентичног бића, у субјективном и психолошком смислу не могу ни назвати *представом* и *штењем*, то се проблематици виности овде оправдано намећу још три питања:

— како код алкохолисаних извршилаца кривичног дела из чл. 271 КЗ утврђивати стање свести и воље: да ли према времену када је упитно лице одлучивало да приступи узимању алкохола, или према времену извршења самог кривичног дела;

— како утврђивати однос свести и воље према могућности наступања забрањене последице;

— да ли ће дати резултата примена принципа субјективне одговорности и психолошко схватање виности, или ће се третман виности ипак морати да модификује улогом спољних фактора, уз примену принципа објективне одговорности и нормативне максиме.

У пракси наших Врховних судова овај проблем решава се на различите начине, у читавој скали теорема — од екстремних психолошких до ортодоксних нормативних.

* (По принципу моралне и уставне солидарности наших грађана)

Врховни суд СР Словеније¹ једини заступа стриктно психолошко схватање виности, код свих извршилаца кривичног дела из чл. 271 КЗ, па тиме и код алкохолисаних. (На принципима субјективних и психолошких критерија виности стоји иначе и наш Кривични законик). Ово гледиште полази од психолошке претпоставке да је умишљај возача, у погледу наступања забрањене последице — произвођења конкретне опасности у основном крив. делу из чл. 271 КЗ, апсурдан и невероватан. Возач, наравно, може бити свестан да због његове радње може наступити конкретна опасност за њега самог, његове сапутнике и кола, као и за остале учеснике у саобраћају, али је далеко од материјалне истине тврдња да је он на то пристао, да се сагласио са тиме да до овакве критичне ситуације, одн. конкретне опасности дође. По наведеном становишту ово још више важи за алкохолисане возаче, пошто су управо они лично апсолутно уверени у сигурност и правилност свог понашања и вожње, па су по својој субјективној страни далеко од сваке помисли да би приликом њихове вожње уопште могло доћи до неког конкретног угрожавања. Пошто се, пак, без учиниоачевог пристанка на наступање конкретне опасности не може говорити да је основно кривично дело почињено са евентуалним умишљајем, а пристајање на опасност, уколико није резултат суицидних намера или неурачунљивости, психолошки се не може прихватити, то, по правилу, судови у СР Словенији виност алкохолисаних извршилаца крив. дела из чл. 271 КЗ квалификују као нехат.

Оваквом схватању, које би се могло назвати основаном психолошком презумпцијом нехата, стоји насупрот нормативно схватање презумпције умишљаја, које алкохолисаност узима као квалификаторни елемент бића кривичног дела, па постојање умишљаја изводи из две објективне околности: вожње у алкохолисаном стању и постојања било каквог пропуста у току вожње. Ово становиште, које иначе примењује највећи број наших судова, почива на екстензивном схватању каузалитета. Алкохолисаност се доводи у узрочну везу са наступелом последицом већ тиме што се пропуст у вожњи, који је ма и делимично допринео наступању забрањене последице а приори приписује алкохолисаности.

Коначно, треће и најновије становиште наше судске праксе, у последње време заступљено у пресудама Врховног суда Војводине, почива на објективизацији виности уз рестриктивну примину принципа каузалитета. По овом становишту степен виности се изводи из уже узрочне везе између алкохолисаности и забрањене последице, при чему се у сваком конкретном случају цени да ли је пропуст, који је учињен у току вожње и који је допринео наступању забрањене последице, такав да се може приписати алкохолисаности возача, или је то пропуст који је иначе карактеристичан и за трезне возаче, па тиме не мора бити

¹ Примедбе Врховног суда СР Словеније на реферат Врховног суда Косова о облицима виности код крив. дела угрожавања јавног саобраћаја.

условљен искључиво пијанством. (пресуде ВСВ бр. Кж. 630/69 и бр. Кж. 731/69 од 26. XII 1969. год.)

Према статистичким подацима Врховног суда Југославије² од кривичних дела из чл. 271 КЗ, било самостално (без теже последице), било комплементарно са чл. 273 КЗ (са тежом последицом), на целој територији СФРЈ у току 1967. године са умишљајем је квалификовано 2.455 кривичних дела, а са нехатом 6. 529. Од укупно 2.680 случајева у тој години у СР Словенији само је једно крив. дело квалификовано са умишљајем и то основно крив. дело из чл. 271 КЗ, без теже последице. У току 1968. год. на територији СФРЈ, иако се укупан број кривичних дела угрожавања јавног саобраћаја смањио свега за 6, знатно је опао број оних која су квалификована са умишљајем, тако да је умишљај утврђен у 1.445, а нехат у 7.533 случајева. У тој години на територији СР Словеније, од укупно 2.654 случаја само је десет квалификовано са умишљајем и то опет по основном делу, без теже последице. Ако се као екстремно изузме подручје СР Словеније сразмера у корист умишљаја се далеко повећава, тиме што се у обе поменуте године број случајева квалификованих са нехатом смањује за читавих 5.323, док се број случајева квалификованих са умишљајем повећава за 11. Не постоје, на жалост, подаци о томе колико је учешће алкохолисаних извршилаца овог кривичног дела у суми случајева квалификованих са умишљајем и нехатом, али је свакако смањење броја дела квалификованих са умишљајем у 1968. год. резултат чињенице да се на претензију нехата код алкохолисаних извршилаца више не гледа као на „правну јерес“ и узалудан напор, него се, при оцени степена виности, узима у обзир све већи број компоненти сваког конкретног случаја.

Уочљиво је, међутим, да се ни по једном од поменутих становишта наше судске праксе, било да се ради о психолошким или нормативним, суд не упушта у утврђивање стања и односа, — структуре и релације конкретне свести и воље извршиоца, него се, на бази општих физичких закона, искуства, логичких и психолошких претпоставки и објективних околности, цене само степен вероватноће и интензитет могућности да се извесна психичка диспозиција, под датим условима, инкарнира као умишљај или нехат.

Постоје два разлога која овакав метод и оправдавају. По теорији сазнања, наиме, три субјективна чиниоца одређују стање човекове свести — то су: опажање, сећање и закључивање.³ Ако се, као правно релевантно за оцену степена виности, узме време у коме је извршилац одлучивао да ли ће приступити узимању алкохола или неће, онда је јасно да је он у том времену био лишен основног конститутивног елемента своје свести — перцепције, те да ће, искључиво на бази тзв. дискурзивне свести — сећања и закључивања — моћи само да нагађа и претпоставља

² Врховни суд Југославије: подаци о крив. делима угрожавања јавног саобраћаја у 1967. и 1968. години.

³ Б. Расел: Људско знање (Нолит 1961).

како ће се у алкохолисаном стању понашати, па, шта више, чак и то колико ће попити и да ли ће попијеном количином прећи дозвољену границу концентрацију алкохола у крви. Његова свест не иде даље, а чини се да и не може ићи: ако већ није са потребном дозом сигурности свестан да ли ће се уопште напити ако почне да пије, онда свакако не може бити свесан ни основане могућности да ће доћи у ситуацију да изазове конкретну опасност у саобраћају. Чак и у случају тобожњег осећања сигурности у погледу будућих догађаја, то би осећање било оптерећено сумњом. (Неизбежан је психолошки став да је сумња услов трагања за извесношћу,⁴ да је свако уверење произашло из подозрења, а да је свака сигурност само израз могућности). Садржина воље још је теже одредива. Хегел је тврдио да се „*коначност субјективне воље у непосредности поступања састоји непосредно у томе што она за своје поступање има неки претпостављени спољашњи садржај с разноликим околностима*“.⁵ То значи да је свако хтење ограничено претпоставком околности у којима би се требало спровести. Уколико се претпоставка тих спољних околности не обистини хтење губи свој смисао и свој пут. Воља, у моменту одлучивања да ли ће се приступити узимању алкохола, чак и код човека који је свестан да ће потом као возач учествовати у јавном саобраћају, може бити управљена само на узимање алкохола, а никако још и на изазивање конкретне опасности у саобраћају. Воља да се узме одређена (можда и дозвољена) количина алкохола, бива, међутим, самим тим алкохолом убрзо разорена и престаје бити регулатором даљег понашања. Но чак и хтењем да се стави у прекомерно алкохолисано стање и да тада као возач учествује у јавном саобраћају нико још не чини кривично дело, с обзиром да алкохолисаност сама по себи не исцрпљује сва обележја кривичног дела угрожавања јавно саобраћаја (прес ВСХ Кж. бр. 1197/67-36. с. одл. 3/67), док с друге стране, ништа не указује да је тим хтењем изражен и *пристанак* на изазивање конкретне опасности. Пред предоцбom будуће неповољне околности, а изазивање непосредне и конкретне опасности у саобраћају свакако јесте таква околност, човеку се не може одрећи нада, нада заснована можда и на заблуди, али у сваком случају довољна да потре сваку могућност хтења, којим би се тој будућој неповољној околности дао пристанак да наступи. Отуда, дакле, у овом случају, ни сам извршилац неће моћи са извесношћу и дужним поуздањем да предвиди наступање забрањене последице, нити да такву могућу и неповољну последицу одобри или пристане на њу. Другим речима код извршиоца неће постојати ни свест као спознајна увереност о могућности наступања кривичног дела, нити ће постојати пристајање на евентуално наступање штетних последица.

С друге стране, ако се, пак, као правно релевантно за оцену степена виности узме време извршења кривичног дела, тј. време

⁴ А. Ж. Бјер: Проблем сазнања (Нолит 1963).

⁵ Хегел: Основне црте филозофије права (В. Маслеша 1964).

активног учествовања алколоисаног лица у саобраћају, онда се сусрећемо, као што смо напоменули, са већ деструираном свешћу и вољом, које тада већ нису резултат извршиоачевог самоодређења, па према томе показују само извитоперену представу и немотивисано хтеће.

Очигледно је, дакле, да судови, и у једном и у другом случају, сусрећући се са непотпуно формираним психичким садржајем извршиоца у односу на предметно крив. дело, не располажу нужним психолошким чиниоцима за одређивање елемената виности.

Но, степен виности се ипак мора утврдити, умишљај се јасним доказима мора доказати — *dolus ex indicis perspicuis probari convenit!*

Повећана друштвена опасност алкохолисаних учесника у јавном саобраћају и учесталост тог вида угрожавања, са наглим повећањем броја возила и возача, створили су у казненој политици тенденцију безусловне инскрипције тежег облика виности. Ово је, међутим било оправдано само са социјалних и етичких позиција, али не и са правних. Зато се, због немогућности доказивања и утврђивања аутохтоног психичког односа извршиоца према делу, у теорији прибегавало постепеном увођењу објективних мерила за оцену степена виности. Уместо утврђивања да ли је извршилац био свестан, прибегло се утврђивању да ли је, на основу конкретних околности и свог понашања, могао бити и био дужан да буде свестан. Недостатак већине ових формула је у томе што допуштају и фаворизују умишљај, иако је јасно да се уношењем објективних елемената код извршиоца може утврдити само могућност свести, која искључује из реализације вољу (ако нисам свестан, тј. ако нисам замислио, не могу ни хтети), без које умишљаја нема. Позната је, нпр. позитивна дефиниција умишљаја др Ж. Вимпулшека: „Учиницац (возач) делује умишљајно када свесно управља на изричито забрањен начин, а нема ослонца у неким посебним околностима, нити у некој својој нарочитој делатности, на основу чега би он могао управљати на забрањен начин, а да тиме не угрози јавни саобраћај и не доведе у опасност животе људи или имовину већег обима.”⁶ Овде се потпуно губи из вида волунтаристички фактор умишљаја, док са позиција свести није довољно само то да је возач свестан да управља на забрањен начин, него би морао бити свестан и да нема ослонца у „неким посебним околностима...”, а што ова дефиниција иначе не тражи. Сличну грешку чини и И. Кртинић⁷ у својој позитивној дефиницији умишљаја, условљавајући исти једино свешћу о таквом угрожавању саобраћаја које ствара *очигледну* опасност, а које је опасности извршилац, с обзиром на своје особине, морао бити свестан. И овде је свест подељена на реалну и могућу, али се предвиђа да гдегод цело-

⁶ Др. Ж. Вимпулшек: Умишљај и нехат код крив. дела угрожавања јавног саобраћаја (Југословенска ревија за крим. и крив. право 2/65).

⁷ Илија Кртинић: Умишљај и нехат код крив. дела из чл. 271 КЗ — реферат 1966. г.

купна свест није реална не може постојати хтење које одобрава предодбу. Позната је, дефиниција свесног нехата др. М. Сингера,⁸ која са ранијим дефиницијама Франка, Срзентића и Стајића,⁹ такође уводи објективни елемент „конкретних релеватних околности” и „властите активности”, у критерије виности.

Пошто је, дакле, баријера за утврђивање психичке диспозиције алкохолисаних извршилаца крив. дела из чл. 271 КЗ, постала непремостива, пошло се од претпоставке да је сваки онај који у алкохолисаном стању предузима вожњу, свестан да ће такво његово чињење довести до наступања забрањене последице, па да је на наступање такве последице и пристао. Да би се ова, иначе психолошки и логички, неодржива поставка оправдала, наша правна пракса супституирала је волунтаристички елемент умишљаја постојањем узрочне везе између алкохолисаности и наступелих последица. Утврђењем ове узрочне везе, у циљу удовољења одредби чл. 7 КЗ, у пресудама се декларативно пресумира постојање умишљаја са свим обележјима и модификацијама његовог волунтаристичког фактора (хтео, пристао, одобрио, сагласио се...). Тиме се критеријум за оцену степена виности, са терена воље и представе, премешта на терен физичких могућности и просторног чина, тј. на терен понашања. Виност тиме губи законске детерминанте емотивног и интелектуалног акта, хтења и свести, и постаје реквизит моћи. Више није битно да ли је хтео, него да ли је могао и шта је могао. Воља се тумачи кроз поступак, чак и по цену да поступак не одражава вољу, што води тзв. *ефицијенцији воље* — њеном постварењу и објективизирању. Уколико не знамо намеру, знамо дело — *dolus indeterminatus determinantur eventu*.

Посебан значај зато добија питање опсега узрочне везе, с обзиром да се иста јавља као суптитут воље и да служи као одлучни чинилац за утврђење степена виности. Новија пракса је ограничила долозну квалификацију дела само на оне случајеве у којима је до неправилног реаговања возача пред препреком и до наступања забрањених последица дошло услед пијанством отупелих рефлекса, или пијанством изазване несвестице, дремежа, погрешне оријентације у простору и др., дакле, услед оних пропуста у вожњи, који се трезном возачу не би догодили и који су типични код алкохолисаних возача, а у случајевима када се објективно препрека могла савладати и конкретна опасност могла избећи. Другим речима, узрочна веза између алкохолисаности и забрањене последице постојаће само тада, када је возач услед алкохолисаности пропустио да *реагује* правилно, или је *реаговао* неправилно у покушају да савлада препреку на путу, или да возило прописно одржи на коловозу. Алкохолисаност као каузални пехус, а у облику виности као умишљај, читује се само у сфери *реаговања* — понашања возача у конкретној ситуацији, која од њега захтева промену на-

⁸ Др. М. Сингер: Прилог проблему разграничења евентуалног умишљаја од свесног нехата (Наша законитост 1—2/60).

⁹ Срзентић-Стајић: Кривично право — општи део.

чина вожње или другачију манипулацију уређајима у возилу. При оваквом схватању умишљаја као каузалитета алкохолисаности у саобраћају, да би извршили правилну квалификацију дела и утврдили одговарајући степен виности судови морају одговорити на два питања: да ли је произведена опасност резултат неправилне и непрописне вожње оптуженог и да ли је та и таква неправилна и непрописна вожња резултат алкохолисаности, при чему треба водити рачуна о томе да ли је за пропусте у вожњи као услов битно алкохолисано стање.

На основу изложеног сматраће се да учинилац делује са умишљајем када непрописном или неправилном вожњом у алкохолисаном стању тако угрози јавни саобраћај да тиме доведе у непосредну и конкретну опасност живот људи или имовине већег обима, уколико је у време одлучивања да ли ће приступити узимању алкохола био свестан или је био дужан и могао бити свестан да ће потом као возач учествовати у јавном саобраћају, и уколико се његова алкохолисаност може узети као битан услов пропуста које је у току вожње учинио. Умишљај у односу на забрањену последицу, одн. конкретну опасност овде је дат пре-сумирано и условно, што се с једне стране коси са смислом и психолошким принципом одредбе чл. 7 ст. 2 КЗ, док с друге стране премошћује психолошки парадокс алкохолисаности и задовољава тренутни социјални тренд казнене политике.

У случајевима алкохолисаних извршилаца кривичних дела из чл. 271 КЗ, ваља се, дакле, за сада помирити са специфичном презумпцијом умишљаја и објективизацијом његовог волунтаристичког фактора кроз третман узрочне везе. Но, мора се свакако уочити и поздравити постепена оријентација судова ка комплекснијем утврђивању степена виности и све слободнијој примени психолошког принципа у свим случајевима где је то могуће.

Слободан Бељански

КОЛЕКТИВНО ОСИГУРАЊЕ АДВОКАТА

Све већим развојем саобраћаја у нашој земљи, а по природи свога посла, адвокати су сваким даном све више упућени да своје странке заступају и ван седишта своје канцеларије па у таквим приликама користе не само своја властита превозна средства већ и средства осталих комуникација, као и других лица, те су сваким даном све више изложени ризику саобраћајних несрећа и несрећних случајева са последицама које из таквих несрећних случајева могу да наступе. У свету се све више прелази на колективно осигурање у појединим радним и привредним организацијама те су индивидуална осигурања сваким даном све мања, а колективна осигурања постају насушна

потреба данашњег друштва и људи који у њему живе јер су људи сваким даном све више изложени ризику несрећних случајева.

Колективно осигурање адвоката или других радних људи код наших осигуравајућих завода има ту предност да појединци који не желе да се осигурају за случај несреће на послу, те смрти и инвалидитета могу својом изјавом да себе искључе од таквог колективног осигурања како је то и предвиђено правилима осигуравајућих завода.

Постоје три врсте основа и то, осигурање:

- а) за случај смрти услед несретног случаја,
- б) за случај делимичног или трајног инвалидитета у случају несретног случаја и
- в) за природну смрт.

Под несретним случајем сматра се сваки изненадни и од воље осигураника независни догађај који делујући углавном споља и нагло на тело осигураника има за последицу његову смрт, потпуни или делимични инвалидитет, пролазну неспособност за рад или нарушење здравља које захтева лекарску помоћ.

Несретним случајем сматрају се нарочито следећи догађаји: гажење, судар, удар каквим предметом или о какав предмет, удар електричне струје или грома, пад, оклизнуће, сурвавање, рањавање оружјем, разним другим предметима или експлозивним материјама, убуд каквим предметом, удар или ујед животиње и убуд инсеката изузев ако је таквим убода проузрокована каква инфективна болест.

Као несретни случај сматра се следећи:

1. Тровање храном или хемијским средствима.
2. Инфекције повреде проузроковане несретним случајем.
3. Опекотине ватром и електрицитетом, врелим предметом течностима или паром, киселинама, лужинама и сл.
4. Дављење и утопљење.
5. Гушење или угушење услед затрпавања, земљом, песком и сл., као и услед удисања пара и гасова.
6. Истегнуће мишића, ишчашење, угануће, прелом костију који настану услед наглих телесних покрета или изненадних напрезања.
7. Деловање светлости, сунчаних зракова, температуре или рђавог времена. Ако му је осигураник био изложен непосредно услед једног пре тога насталог несретног случаја или се нашао у таквим непредвиђеним изванредним и неуобичајним околностима које никако није могао избећи или спречити (изненадно завејавање снегом, изненадна бура и сл., или му је био изложен услед спасавања људског живота).

Не сматрају се несретним случајевима у смислу правила осигуравајућих завода и то:

1. Све обичне заразне и професионалне болести, као и болести настале услед психичких утицаја.

2. Трбушне киле, киле на пупку, водене и сличне киле, осим оних које настану услед оштећења трбушног зида под непосредним дејством спољашње механичке силе.

3. Инфекције и оболења који настану услед разних облика алергије, резања или кидање жуљева и других израслина тврде коже.

4. Анафилактични шок, осим ако наступи приликом лечења због насталог несретног случаја.

5. Деловање рентгентских, радиусних, нуклеарних и сличних зракова.

6. Последице медицинских нарочито оперативних захвата који се предузимају у циљу лечења и превентиве ради спречавања болести, осим ако је до тих последица дошло услед доказане грешке медицинског особља.

Ако се ради о осигурање и за случај природне смрти онда ово што искључује несретни случај не долази у обзир.

Осигуравају се само лица чија радна способност није умањена, а искључују се душевно болесна лица.

У случају осигурања по основу природне смрти сигурно је да би породица адвоката добиле далеко већу помоћ у тренутку смрти адвоката него досадашњим фондом посмртнине који с једне стране може и надаље остати, док би колективно осигурање требало у сваком случају спровести и то како у погледу осигурања по основу смрти услед несретног случаја тако и по основу инвалидитета трајног или делимичног, а тако исто и по основу природне смрти.

Основица за осигурање:

а) за смрт услед несретног случаја је	40.000 н. д.
б) за инвалидитет	80.000 „
в) за природну смрт	10.000 „

Премија коју би сваки адвокат плаћао за све ове три врсте осигурања износи око 10 н. д. месечно.

Колективно осигурање представља једну самопомоћ и сигурно је да има својих позитивних страна јер смо ми сведоци да су многи адвокати настрадали по основу несретног случаја а да у то време несретног случаја нису имали никакву накнаду и да су им канцеларије морале бити затворене, посао је опадао, а накнада за такав губитак ни са које стране није долазила.

Исто тако овим се осигуравају породице адвоката јер у случају природне смрти породица добија накнаду од 10.000 н. д., што нема сумње представља ипак неку помоћ и то већу него што смо је досада имали са посмртним фондом.

Осигурање се врши на годину дана и према резултатима ове уговарајуће стране, а то је адвокатска комора с једне стране и осигуравајући завод с друге стране, уколико се покаже у току једне године да је таково осигурање било позитивно оно се може продужити, а ако се покаже да је негативно истеком године дана оно престаје.

Осигурање за случај смрти услед несретног случаја или инвалидитета наступа истог дана по потпису уговора, а код природне смрти после 3 месеца од дана потписа уговора.

Сви модалитети који се указују као потребни осим онога што је предвиђено већ правилима осигуравајућих завода могли би се утврдити у самом уговору са анексом уз саму полису о осигурању.

Према овоме требало би провести анкету код свих адвоката да ли су сагласни са колективним осигурањем по свим горе наведеним основама, те ако би се показало да је већина адвоката сагласна, Скупштина коморе може овластити Управни одбор да таково колективно осигурање закључи са једним од осигуравајућих завода било у Новом Саду било у Београду.

Адвокати који не желе да се укључе у колективно осигурање адвоката били би следом тога искључени самом њиховом изјавом да не желе да буду осигураници по колективном осигурању, али они који не би одговорили на упитник у анкети сматрали би се да су пристали на склапање уговора о колективном осигурању, јер искључење мора бити изричито.

Наше привредне организације сваким даном све више улазе у оваква колективна осигурања својих радника па баш с обзиром на положај адвоката да сами стварају средства за своју егзистенцију треба тежити да адвокати и њихове породице буду ипак обезбеђене у случају несретног случаја.

Сматрам да би овако колективно осигурање било корисно за адвокате на подручју Адвокатске коморе Војводине, јер смо тиме у случају несретног случаја обезбедили и себе и своје породице, па предлажем да се ово питање стави на дневни ред наредне редовне седнице год. Скупштине коморе.

Др Федор Араницки

СЕДНИЦА ПРЕДСЕДНИШТВА САВЕЗА АДВОКАТСКИХ КОМОРА

У Београду је одржана редовна седница Савеза адвокатских комора Југославије 28. II 1970. године. Пре прелаза на дневни ред председник Савеза Руди Шелих истакао је улогу и допринос пок. Андрије Шарчевића адвоката из Суботице и члана пленума Савеза адвокатских комора Југославије у раду Савеза. Председништво је минутом ћутања одало пошту пок. Шарчевићу.

Генерални секретар Савеза Драгослав Трнинић обавестио је Председништво да је комисија СИВ-а за питања унутрашње политике претресала предлог Општег закона о адвокатури и другим видовима правне помоћи на седници у којој су узели учешћа Милован Јовановић подпредседник Савеза и ген. секретар, Драгослав Трнинић. Посебно је претресано питање чл. 24 Предлога

Савезног савета за правосуђе. Председник савеза Руди Шелих обавестио је Председништво да је заједно са ген. секретаром Трнинићем, учинио низ посета поводом доношења Општег закона о адвокатури и питања опорезивања адвоката: код Мише Павичевића председника комисије СИБ-а за питање унутрашње политике, коме су предали писмену информацију о стању и проблемима о адвокатури. Код Јанка Смолеа, Савезног секретара за финансије, који је показао велико разумевање за наше ставове у вези опорезивања адвоката. Како се налазимо пред ревизијом пореског система то ће Савез израдити информацију са својим ставовима и предлозима. Код Др Јосипа Брнчића, председника Савезног савета за правосуђе, коме су изнели приговоре на задњу редакцију предлога Општег закона о адвокатури и другим видовима правне помоћи. Код Антона Полајнера председника Савезног савета за рад по питањима социјалног осигурања адвоката. Упозорили су Полајнера о опасностима спровођења у живот идеје да за социјално осигурање адвоката издвоје посебне фондове. По општим питањима адвокатуре а у вези доношења нових закона још су посетили: Илију Дошена, председника Врховног суда Југославије, Михајла Ђорђевића, председника, Др Панту Марина, Савезног јавног тужиоца и Андрију Превића, савезног јавног правобраниоца, код свих су наишли на добар пријем и разумевање изнетих проблема. Момчило Митровић, секретар Савеза, обавестио је Председништво и о другим текућим питањима рада Савеза, а посебно о путу Др Аурела Крстуловића на седници бироа Међународне уније адвоката у Лисабону. На овој седници је Др Аурел Крстуловић поставио питање кандидатуре Југославије за одржавање једног од наредних конгреса МУА у Југославији. Кандидатура је прихваћена, но накнадно ће се утврдити који би то наредни конгрес био, обзиром да су већ два наредна конгреса предвиђена у другим земљама.

По изнетим извештајима Председништво је донело, закључак: 1) налаже се Комисији за међународне везе да изради реферат о питању одржавања конгреса МУА у Југославији и да ово питање изнесе на идући Пленум Савеза ради доношења одлуке. 2) Овлашћује се председник Руди Шелих и ген. секретар Драгослав Трнинић да израде текст Информације о стању у адвокатури, за надлежне државне органе, а по питањима из њихове надлежности.

Секретар, Момчило Митровић, обавестио је Председништво о стању у вези претресања новог система за осигурање самосталних делатности изразивши мишљење да Савез мора озбиљно пратити ово питање. Др Владимир Шукље предлаже да Савез настоји да се у новом систему социјалног осигурања обезбеди адвокатима пуна права и обавезе. Богољуб Стојковић је изнео ставове и мишљења о овом проблему Адвокатске коморе Војводине. Председништво је донело овај закључак: 1) да Савез у своме предлогу за доградњу пензијског и инвалидског система тражи пуна права и обавезе за адвокате као осигуранике, 2) да

Савез изради и поднесе примедбе на предлог Савезном заводу за социјално осигурање, 3) да Савез и даље настоји на решавању нерешених питања из области социјалног осигурања, првенствено на превођење старих пензионера пре 1. I 1965. год.

Према ранијој одлуци Председништва о образовању четири сталне комисије при Савезу, у које улазе председници свих коморских комисија, Председништво је у састав ових комисија, као чланове именовала и ове адвокате из Београда: 1) у Комисију за организациона питања адвокатури: Богољуб Лазаревић и Дејан Живковић, 2) у Комисију за правне прописе Миодраг Павличевић и Др Александар — Саша Николић, 3) у Комисију за материјална питања Добривоје Деспотовић и Радослав Круљ, 4) у Комисију за међународне везе Слободан Булатовић и Ђорђе Ђуришић. Председништво је изабрало и председнике ових Комисија: 1) Комисија за организациона питања адвокатури: Михаило Тепавчевић адвокат из Београда, 2) Комисија за правне прописе Миодрага Павличевића адвоката из Београда, 3) Комисија за материјална питања адвокатури Др Владимир Шукље адвокат из Љубљане, 4) за председника Комисије за међународне везе Др Аурел Крстуловић адвокат из Загреба, председник МУА.

По питању примене Општег закона о адвокатури и другим видовима правне помоћи и рада на доношењу републичких закона о адвокатури извршена је размена мишљења представника свих комора, а у циљу приближно истоветних решавања основних питања рада и организације адвокатури. Донет је закључак: 1) да се по пријему коначног текста предлога Општег закона о адвокатури и другим видовима правне помоћи, који ће бити достављен Савезној скупштини, Савез и коморе хитно узознају са евентуалним изменама и новим формулацијама да би Савез могао правовремено реаговати, а посебно се налаже Председнику савеза и Ген. секретару савеза да узму пуно учешће у току претреса предлога код скупштинских тела Савезне скупштине, 2) по питању израде републичких закона о адвокатури и статута комора, препоручује се коморама а) да све коморе продуже рад на изради закона и статута комора, б) да све коморе доставе материјале Савезу ради усклађивања текстова, в) да коморе које су израдиле нацрте, ове, одмах доставе Савезу и осталим коморама.

Решавана су и друга текућа питања рада Савеза као и даљег издавања „Јусословенске адвокатури”.

М. Ботић

МИЛАН ДРАШКОВИЋ

У Зрењанину је умро 27. II 1970. год. Милан Драшковић адвокат.

Милан Драшковић је рођен 16. VIII 1897. године у Чеву (Црна Гора). Гимназију је завршио у Београду као и Правни факултет. По завршеним студијама долази на праксу у Војводину — Зрењанин, где остаје до краја живота. Био је судија Окружног суда у Зрењанину, судија Окружног суда у Белој Цркви, за време окупације политички прогоњен остао без службе. Од 1946. године па до смрти адвокат у Зрењанину.

Милан Драшковић је као младић у првом светском рату учествовао као добровољац, борац у српској војсци. У друштвеном животу Зрењанина између два светска рата Драшковић је одиграо запажену улогу. После другог светског рата потпуно се посветио адвокатури. И као судија и као адвокат уживао леп углед, и као човек и као правник.

Слава му!

ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Одмеравање казне осуђеном лицу. (ВСС бр. Кж. 655/69).

Када је оптуженом ранијом пресудом изречена временска казна лишења слободе за крив. дело које је учинио након извршења кривичног дела које је предмет оптужбе и пресуде која се жалбом побија, онда је — уколико је I. ст. суд пропустио да примени одредбу чл. 46. ст. 1. т. 2. у вези са чл. 47 КЗ-II. ст. суд дужан да примени пропис о одмеравању једне казне за дело у стицају, и то без обзира што је ранија казна већ издржана.

Позивање оптуженог на главни претрес. — Законска рехабилитација. (ВСВ бр. Кз. 3/6969).

Против две пресуде нижих судова којим је оптужени проглашен кривим и кажњен, Јавни тужилац САПВ ставио је захтев за заштиту законитости, у коме је навео, да је повређен ЗКП јер оптужени није позван на гл. претрес са роком од 8 дана, и што је Суд узео у обзир код одмеравања казне и раније, већ застареле, пресуде, односно казне.

Захтев за заштиту законитости је одбијен, из разлога:

Ако у редовном поступку пред општинским судом, предвиђеним у чл. 392. ст. 1 ЗКП позив окривљеном за гл. претрес није уручен у року од 8 дана, постоји битна повреда одредаба крив. поступка из чл. 334. ст. 2. у вези са чл. 256 ст. 4. ЗКП, само ако је та повреда била или могла бити од утицаја на законито и правилно доношење пресуде.

Није повређен крив. закон када је суд као отежавајућу околност узео чињеницу да је окривљени осуђиван, иако се ради о казнама у односу на које је наступила законска рехабилитација по ранијим прописима.

Да би постојала тежа повреда радне дужности понављањем лакших повреда, потребно је да је за лакше повреде раднику била изречена мера или да је опомиљан, односно да му је указивано на те његове поступке. (ВСВ бр. Гзз 34/969).

Пресудом Општ. и Окр. суда уважен је тужбени захтев те пониште-

но решење о отпуштању из службе, радника.

Јавни тужилац САПВ, ставио је захтев за заштиту законитости, против обеју пресуда, који је уважен, а из разлога:

Нижи судови нису јасно утврдили да ли постоје више повреда мањих дужности од стране радника. Тежа повреда дужности може постојати ако понављањем лакших повреда, раднику је изречена мера или он опомињан односно ако му је указивано на те његове поступке. Према томе, треба установити да ли је радник имао више лакших повреда дужности, те да ли је онда изречена мера или да ли му је сркнута пажња на те његове поступке.

Уручење одлука намештенику адв. канцеларије. (ВСВ бр. Гж. 1587/69).

I. ст. суд је одбио предлог за повраћај у пређашње стање као неблаговремено поднесу, јер је нашао да је касно поднешен. Уложена жалба је неоснована, а из разлога:

Достава пресуде пуномоћнику-адвокату правилно је извршена у смислу чл. 128 ЗПП ако је предата намештенику који ради у заједничкој адвокатској канцеларији без обзира код ког члана те заједничке адвокатске канцеларије је то лице у радном односу. Како је захтев поднесен после рока који је предвиђен, то је жалба неоснована.

Одговорност пословође за мањак у продавници. (ВСВ бр. Гж. 1243/69).

У објављивању те одлуке у бр. 3 „Гласника“ погрешно је објављено, да суд не може да испита да ли и предузеће може одговарати, ако је крив. суд већ утврдио кривицу пословође, те треба разумети тако, да суд може да испитује да ли је и привредно предузеће одговорно за насталу штету предузећу.

Прече право куповине има правно дејство према трећим лицима само ако се заснива на закону (Врх. привр. суд Сл. бр. 1512/69-3).

Тужилац је са туженим уговором право првенствене куповине бензинске пумпне станице изграђене заједничким средствима у случају раскида овог уговора и евенту-

алне продаје исте од стране туженог трећем лицу. Тужени се међутим није држао одредбе уговора него је пумпну станицу продао трећем лицу. —

Тужилац је стога ставио захтев да се утврди да је закључени уговор према њему без правног дејства и да се оба тужена обавезу на предају у посед предметне бензинске пумпне станице. —

Првостепени суд је захтев одбио сматрајући да тужилац своје прече право куповине не може остварити према друготуженом савесном купцу, а да према првотуженом има право да остварује захтев за накнаду штете због повреде уговора. —

Ову пресуду је потврдио другостепени суд уз следеће образложење:

„Тачно је да је првотужени продајом пумпне станице друготуженом повредио обавезу из чл. 17 поменутог уговора, али тужилац због тога не може тражити да се уговор између првотуженог и друготуженог прогласи неваљаним, већ може само да од првотуженог тражи штету због тога што је овај повредио уговорну обавезу. Ваља истаћи и то, да не постоји законски пропис који регулише питање пречега права куповине као што је случај предвиђен у чл. 17. уговора од 16. II 1965. године, тако да тужилац са тога разлога не може тражити да се утврди да је уговор између првотуженог и друготуженог „Без дејства према њему“, нити да се тужени обавезу да му предају пумпну станицу „у искључиви посед“. Законом је регулисано само прече право куповине стана на коме је станар стекао станарско право (чл. 34. и 35. Закона о својини на деловима зграда, „Сл. лист СФРЈ број 43/63), па како тужилац своје прече право куповине заснива на уговору, а не на законском пропису, то му је једино преостало да тражи штету која је за њега настала због тога што је првотужени повредио уговорну обавезу“.

Усмена утаначења која су у супротности са одредбама писменог уговора не обавезују странке (Врх. привр. суд Сл. бр. 1613/69-3).

Првостепени суд је обавезао туженог на исплату купопродајне цене испоручене робе а одбио да уважи одбрану туженог да закључени

уговор о купопродаји није право-ваљан јер је међу странкама усмено утаноачено да ће исти важити тек када га потпише кооперант тужиоца а да се туженом обавезао тужилац да са робом достави и потребан атест. —

Поводом жалбе другостепени суд је потврдио пресуду нижег суда између осталог и из следећих разлога:

„Овај суд је ценио жалбене наводе туженог да је између странака усмено уговорено да ће закључница важити тек када је потпише кооперант тужиоца као и да је тужилац обећао туженом да ће му уз робу доставити и атесте, па је нашао да нису основани. Усмена утаноачења на која се тужени позива и којима се правоваљаност узредно закљученог писменог уговора условљава потписом од стране тужиоцевог кооперанта који није странка у уговору у супротности су са одредбама писменог уговора закљученог између парничних странака па у смислу узансе бр. 10 Општих узанси за промет робом не обавзује странке нити због непоштовања таквих усмених утаноачења тужени може са успехом побијати уговор.”

Нестацица материјала на тржишту није оправдан разлог за неблаговремено извршење уговора (Врх. привр. суд Сл. бр. 2232/69-3).

У покренутом спору за наплату извођених грађевинских радова тужени је истакао приговор пребоја свога протупотраживања са наслова уговорне казне због неблаговремено извршеног уговора, а тужилац се бранио да радове није могао извести у уговореном року услед моменталне нестацице потребног електроинсталационог материјала на тржишту. —

Првостепени суд није уважио одбрану тужиоца, те је прихватио истакнути приговор пребоја, а поводом жалбе тужиоца другостепени суд је ову пресуду потврдио из следећих разлога:

„Разлог тужиоца да нестацица инсталационих цевии чини његово закашњење оправданим, овај суд не може прихватити. Закључујући уговор тужилац је знао какво је стање на тржишту и био је дужан обезбедити сав потребан материјал,

поготово када је од закључења уговора до почетка извођења уговорених радова био рок од непуних месец дана за које време се стање на тржишту није могло у многоме изменити. Сем тога, тај разлог се не може са успехом истицати када је у питању роба која је одређена по роду и иначе се налази у промету.”

Ако су странке делимично успеле у спору свакој странци припадају трошкови сразмерно успеху у спору па се по одмери овако утврђених трошкова има извршити пребој (Врх. привр. суд Сл. бр. 2475/69-3).

Првостепени суд је при окончању поступка одлучио да свака странка сноси своје трошкове спора из разлога што су странке у спору делимично успеле у својим захтевима. —

Међутим, поводом жалбе, другостепени суд је овакву одлуку о трошковима укинуо и предмет вратио на поновно одлучивање у погледу трошкова из следећих разлога:

„Према чл. 143. Закона о парничном поступку странка која у целисти изгуби парницу дужна је да противној странци и њеном умешачу накнади трошкова. Ако странка делимично успе у парници суд може с обзиром на постигнути успех одредити да свака странка сноси своје трошкове или да једна накнади другој сразмеран део трошкова. Дакле, при одлучивању у погледу трошкова мора се узети у обзир постигнути успех странака. У овом спору странке нису подједнако успеле, па је стога првостепени суд био дужан да свакој странци сразмерно успеху у спору одмери трошкове и да затим изврши пребој таквих трошкова.”

Покретање кривичног поступка није основ за одлагање извршења (Врх. привр. суд Сл. број 2615/69-3. године).

У покренутом извршном поступку извршеник је ставио предлог да се извршење одложи наводећи да је у међувремену од правоснажности правног наслова на коме се заснива извршни захтев покренут кривични поступак против одговорног лица због кривичног дела насталог у вези са потраживањем тражиоца из-

вршења обухваћеним извршним захтевом. —

Изврши суд је поднесени предлог одбио јер је нашао да према правним правилима извршног поступка није предвиђен случај да се извршење може одложити ако је покренут поступак против одговорног лица из радне организације извршеника због кривичног дела у вези са извршним захтевом. —

Поводом жалбе извршеника другостепени суд је првостепено решење потврдио наводећи следеће објашњење:

„Извршеник је предложио одлагање извршења стога што је против

лица које је закључило уговоре на основу којих тражилац извршења остварује своје право поведен кривични поступак. Правилно је првостепени суд нашао да према правним правилима извршног поступка истакнута разлози нису обухваћени разлозима који су предвиђени за одлагање дозвољеног извршења. Поготово није предвиђено да се извршење може одложити ако је покренут поступак против лица због кривичног дела насталог у вези са потраживањем тражиоца извршења које он остварује у извршном поступку.”

ИЗМЕНА И ДОПУНА ТАРИФЕ О НАГРАДАМА И НАКНАДИ ТРОШКОВА ЗА РАД АДВОКАТА НА ТЕРИТОРИЈИ САПВ

Покрајинско извршно веће Војводине на својој седници одржаној 26. II 1970. године, дало је сагласност на измене и допуне Тарифе адвокатске коморе Војводине, чије се решење овде и објављује. Ово решење са изменама и допунама Тарифе објављено је у „Службеном листу САП Војводине”, бр. 4. стр. 57.

Управни одбор Адвокатске коморе Војводине овлашћен је да изда пречишћен текст Тарифе, који је и сачињен, па је пречишћен текст Тарифе предат у штампу и биће објављен као 7 посебни број едиција Адвокатске коморе.

На основу члана 134 тачка 5 Уставног закона Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине и члана 44 став 2 Закона о адвокатури („Службени лист ФНРЈ”, бр. 15/57 и „Службени лист СФРЈ”, бр. 51/65).

Покрајинско извршно веће, на седници одржаној 26. фебруара 1970. године, донело је

Р Е Ш Е Њ Е

О ДАВАЊУ САГЛАСНОСТИ НА ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ ТАРИФЕ О НАГРАДАМА И НАКНАДИ ТРОШКОВА ЗА РАД АДВОКАТА КОЈЕ ЈЕ ДОНЕЛА ВАНРЕДНА СКУПШТИНА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У НОВОМ САДУ

I

Даје сагласност на измене и допуне Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката које је донела Ванредна скупштина Адвокатске коморе у Новом Саду 27. децембра 1969. године.

II

Ово решење са изменама и допунама Тарифе објавити у „Службеном листу САП Војводине”.

ПОКРАЈИНСКО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Број: 01-170/4-70.

Нови Сад, 26. фебруара 1970.

ПРЕДСЕДНИК

Покрајинског извршног већа
Стипан Марушић с. р.

Тачност преписа оверава:

ЗА БИРО СЕКРЕТАРА ПИВ-а,
Верица Шикопарија с. р.

УПИС У ИМЕНИК АДВОКАТА АК У САПВ

Пошто су се оба органа који одлучују о упису у именик адвоката Управни одбор и Савет, сагласили да постоје сви услови за упис у именик адвоката, то су на основу чл. 93 тач. 4, чл. 87 тач. 3, чл. 13 тач. 1, 2, 3, 6 и 7 ЗОА, чл. 13 ст. 2 Закона о правосудном испиту, те чл. 7 и 9 Статута АК у САПВ, уписује се у именик адвоката са даном 20. фебруар 1970. године, с решењем број:

- 75/1970 Рогоћ Бартул — Суботица
- 70/1970 Скадрић Др Драгољуб — Зрењанин
- 87/1970 Шарчевић Петар — Суботица
- 76/1970 Ћирић Србислав — Озаци
- 88/1970 Марић Слободан — Нови Бечеј
- 63/1970 Симин Димитрије — Србобран
- 86/1970 Милисав Баралић — Стара Пазова

АДВОКАТСКА КОМОРА У САПВ

ИЗ СЕДНИЦЕ УО АК САПВ

На седници Управног одбора Адвокатске коморе у САПВ која је одржана 14. марта 1970. донета су следећа решења:

1. Узет је на знање извештај председника, секретара, благајника и референата Управног одбора.
2. Решавано је о молбама за упис адвоката па су решења упућена Савету на одлуку.

3. Решењем бр. 141/970 уписује се у именик адв. приправника Лепосава Узелац на вежби код Живка Киселичког, адвоката у Новом Саду са 14. III 1970.

4. Решењем бр. 143/970 брише се из именика адвоката због пензионисања Сава Криг из Панчева са даном 31. III 1970. за преузимања се одређује др Слободан Ђурчић, адвокат из Панчева, а Сава Криг задржава чланство у фонду посмртнине.

5. Решењем бр. 139/970 брише се из именика адвоката због пензионисања са даном 12. III 1970. Александар Калчан, адвокат у Сомбору, за преузимања се поставља Владимир Ерменц, адвокат у Сомбору, а Александар Калчан задржава чланство у фонду посмртнине.

6. Решењем бр. 123/970 брише се из именика адвоката Миленко Прванов из Вршца због пензионисања са даном 31. III 1970. за преузимања је постављен Богдан Бујић, адвокат у Вршцу, а М. Прванов задржава чланство у фонду посмртнине.

7. Решењем бр. 118/970 брише се из именика адв. припр. Ладислав Ефенбергер из Сомбора због пензионисања са даном 1. III 1970.

8. Решењем бр. 127/970 брише се из именика адв. припр. Бранислава Глигоров из Зрењанина јер је 25. X 1969. уписана у именик адвоката.

9. Решењем бр. 133/970 брише се из именика адв. припр. Бартул Рогић из Суботице, јер је уписан у именик адвоката са даном 20. II 1970.

10. Решењем бр. 132/970 брише се из именика адв. припр. Петар Шарчевић из Суботице јер је уписан у именик адвоката 20. II 1970.

11. Решењем бр. 131/970 брише се из именика адв. припр. Златоје Марић са даном 15. I 1970. јер је уписан у именик адвоката.

12. Решењем бр. 130/970 брише се из именика адв. припр. Душан Кордић из Зрењанина јер је 15. I 1970. уписан у именик адвоката.

13. Решењем бр. 129/970 брише се из именика адв. припр. Мирко Несторов из Зрењанина са даном 15. I 1970. јер је уписан у именик адвоката.

14. Решењем бр. 128/970 брише се из именика адв. припр. Богдан Бујић из Пландишта јер је уписан у именик адвоката 15. V. 1969.

15. Решењем бр. 105/970 узима се на знање извештај АК у Б и Х Сарајево да је одбијена молба за упис у именик адвоката Илке Томић.

16. Решењем бр. 92/70 узима се на знање да је Леонора Булић, адвокат у Новом Саду закључила уговор о пружању правне помоћи са предузећем за услужне делатности „Борац“ из Новог Сада 28. I 1970.

17. Решењем бр. 79/970 брише се из именика адвоката Андрија Шарчевић, адвокат у Суботици.

18. Решењем бр. 118/970 брише се из именика адвоката Милан Драшковић из Зрењанина са даном 27. фебруар 1970. услед смрти, а за преузимаатеља је одређен Славко Жива, адвокат у Зрењанину.

19. Решењем бр. 93/970 брише се из именика адвоката због заснивања радног односа Золтан Тангл са даном 15. II 1970. а за преузимаатеља је одређен Обрад Иличић, адвокат у Новом Саду.

20. Решењем бр. 100/970 брише се из именика адвоката Иван Стојановић из Срем. Митровице због пензионисања са даном 28. II 1970. а за преузимаатеља је одређен др Перо Ривола, из Срем. Митровице, а Иван Стојановић задржава чланство у фонду посмртнине.

21. Решењем бр. 103/970 брише се из именика адвоката Фрања Орчић из Суботице због пензионисања са даном 1. III 1970., а за преузимаатеља је одређен Јосип Кујунџић адвокат у Суботици, а Ф. Орчић задржава чланство у фонду посмртнине.

22. Решењем бр. 111/970 брише се из именика адвоката Милић Кларић адвокат из Новог Сада због заснивања радног односа 1. III 1970. а мимоилази се одређивање преузимаатеља.

23. Решењем бр. 115/970 брише се из именика адвоката Милисав Баралић из Ст. Папове са даном 3. III 1970. због преселења седишта адвокатске канцеларије на територију друге Коморе. Мимоилази се одређивање преузимаатеља.

24. Решењем бр. 117/970 брише се из именика адвоката др Драгутин Петровић из Зрењанина због пензионисања са даном 3. III 1970. за преузимаатеља је одређен др Драгољуб Скадрић из Зрењанина, а др Петровић задржава чланство у фонду посмртнине.

25. Решењем бр. 106/970 узима се на знање да је Стеван Веселиновић адвокат из Куле 1. III 1970. преселио седиште своје канцеларије у Нови Сад.

26. Решењем бр. 114/970. узима се на знање да је Будислав Вулетић адвокат из Темерина 1. III 1970. преселио седиште своје канцеларије у Н. Сад.

27. Решењем бр. 98/970 разрешава се дужности преузимаатеља адвокатске канцеларије Жарка Путинчанина из Н. Сада адвокат Милорад Арсенијевић из Новог Сада.

28. Решењем бр. 121/970 Ђонић Николи адвокату из Беле Цркве који је оболео одређен је заменик Ромулус Васић из Беле Цркве.

29. Решењем бр. 107/970 брише се из именика адв. прип. Милован Ачански из Куле са даном 15. II 1970. због заснивања радног односа.

30. Решењем бр. 109/970 брише се из именика адв. припр. Јустин Николин из Новог Сада због заснивања радног односа 28. II 1970.

31. Решавано је о текућим пословима.

ИЗ КЊИГОВОДСТВА КОМОРЕ. Позивају се сви чланови фонда посмртнине да уплате по 10 н. д. на име доприноса за смртне случајеве Милана Драшковића, адв. из Зрењанина и др П. Блажевца, адв. у пенз. из Сомбора. Уплата се врши на тек. рачун Адвокатска комора, Нови Сад, бр. 657-8-419.

Књиговодство Коморе

ИСПРАВКА

У моме чланку који сте почели објављивати у броју 3/70 Гласника, мојим пропустом у преписивању поткрале су се две грешке.

На страни трећој предпоследњег одељка у последњем реду, који почиње са „...“, и наших бројних избеглица, треба уместо речи избеглица и сељеника.

На петој страници, у петом реду одоздо, у реченици „...“, сматран је њиховим човеком и кад је он на власти у Србији...“ уместо у Србији треба у Русији.

На истој страници у последњој реченици првог одељка, направљена је грешка приликом штампања, тако да реченица која почиње са „... једнакост и ослобођење гледао и како га спроводио...“ нема свог смисла у целом тексту, већ треба да гласи, како сам у чланку написао ... **ЈЕДНАКОСТ И ОСЛОБОЂЕЊЕ СВЕЛО СЕ НА ТО ДА ЈЕ ЗАКОНЕ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ ПРОШИРИО И НА ОСВОЈЕНЕ КРАЈЕВЕ „НА ЈУЖНУ СРБИЈУ“ ШТО ЈЕ БИО НАЗИВ ЗА МАКЕДОНИЈУ, ДРУГЕ НАЦИЈЕ ОСИМ СРБА НИЈЕ МОГЛО БИТИ.**

др Јован Дорошки

„ГЛАСНИК“ излази сваког месеца / Издавач и власник: Адвокатска комора у САПВ, Нови Сад, Змај Јовина 20 / Уређује одбор: Милорад Ботић, гл. и одг. уредник. Коста Хаџи, уредник, др Јожеф Варади, др Тоша Ишпановић и др Густав Керпел, чланови одбора / Одговорни уредник: Милорад Ботић, адвокат, Нови Сад, Нар. хероја 6 / Текући рачун: 657-8-419 / Годишња претплата 30 н. д. / Цена једног броја 3 н. д. / Штампана „Будућност“, Нови Сад, Шумадијска 12

